

A Comparative Study of the Foreign Policies of the European Union, the United States, and the Islamic Republic of Iran toward the Palestinian Issue: An Analysis at the Declaratory and Operational Levels

Meysam Rezazadeh

Department of International Relations, NT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.
Email: Meysam.Rezazadeh@iau.ac.ir

 0009-0003-6720-2176

Rahmat Haji Mineh

Department of Law, ET.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

Email: Rahmat.Hajimineh@iau.ac.ir

 0000-0002-1225-9541

Mohammadreza Dehshiri

Department of International Relations, School of International Relations (Ministry of Foreign Affairs), Tehran, Iran.

Email: M.dehshiri@sir.ac.ir

 0000-0001-8223-3358

Abstract

The Palestinian question stands as one of the most enduring and controversial issues in contemporary international politics, having profoundly influenced Middle Eastern security equations and the behavioral patterns of major international actors over the past several decades. Relying on the theoretical framework of Neoclassical Realism and employing a comparative analysis method, this article seeks to answer the central question: How does the interaction between structural pressures of the international system and domestic variables shape different patterns of convergence or divergence between the declared and operational levels of foreign policy in the United States, the European Union, and the Islamic Republic of Iran regarding the Palestinian issue? The findings of the research indicate that in the case of the United States, and to some extent the European Union, there is a significant gap between their declared positions—which frequently emphasize political solutions, peace processes, and international legal frameworks—and their practical behavior in institutional and political arenas. This gap is largely driven by strategic considerations, security imperatives, and the positions these actors hold within the power structure of the international system. In contrast, the foreign policy of the Islamic Republic of Iran regarding the Palestinian issue exhibits a greater alignment between its declared and operational levels.

Keywords: Palestinian Question, Foreign Policy, United States of America, European Union, Islamic Republic of Iran, Neoclassical Realism, Declared and Operational Policy.

Extended Abstract

Introduction: The Palestinian issue is one of the most enduring and complex conflicts in the contemporary international system. Its historical, geopolitical, identity-based, and security dimensions have made it an important component of the foreign policies of major regional and international actors. Among these actors, the United States, the European Union, and the Islamic Republic of Iran have adopted different approaches toward Palestine based on their international positions, strategic interests, institutional structures, and ideological orientations. This study comparatively examines their policies at the declaratory and operational levels to identify the extent of convergence or divergence between official positions and actual behavior.

Research Question: How does the interaction between international structural pressures and domestic variables shape convergence or divergence between the declaratory and operational foreign policies of the United States, the European Union, and the Islamic Republic of Iran toward the Palestinian issue?

Research Hypothesis: The study hypothesizes that differences in the convergence or divergence between declaratory and operational policies result from the interaction between international structural pressures and domestic, institutional, identity-based, and perceptual variables. Accordingly, stronger ideological and identity-based considerations increase policy convergence, whereas strategic, security, economic, and institutional considerations tend to widen the gap between rhetoric and practice.

Methodology and Theoretical Framework: The study employs a comparative analytical approach, examining official statements, diplomatic positions, political documents, and practical political, diplomatic, economic, security, and institutional actions. The theoretical framework is based on Neoclassical Realism, which explains foreign-policy behavior through the interaction of systemic pressures and domestic intervening variables, including leaders' perceptions, institutional structures, state capacity, political interests, and ideological discourses.

Research Findings: The findings demonstrate that although all three actors address the Palestinian issue in their declaratory policies, substantial differences exist in their underlying objectives, normative foundations, strategic priorities, and operational behavior. Among the three actors, the Islamic Republic of Iran demonstrates the greatest degree of convergence between its declaratory and operational policies. Since the Islamic Revolution, support for the Palestinian cause has constituted an important element of Iran's foreign-policy identity. Its official discourse emphasizes Palestinian rights, opposition to occupation, and support for Palestinian resistance movements. These positions have also been reflected in practical policies, including political and diplomatic support for Palestinian actors, opposition to initiatives and agreements perceived as undermining Palestinian rights, and efforts to maintain the Palestinian issue on the agenda of international institutions. Iran's opposition to the Oslo Accords, normalization agreements between Israel and several Arab states, the Abraham Accords, and the U.S. "Deal of the Century" illustrates the consistency between its declared position and practical conduct. Iran has also sought to advance the Palestinian issue through multilateral diplomacy. Its 2019 proposal at the United Nations, which advocated a referendum involving Palestinians as a mechanism for addressing the conflict, represents an example of its effort to pursue the issue through international institutions. The United States, by contrast, demonstrates a substantial divergence between its declaratory and operational policies. At the declaratory level, Washington has traditionally emphasized peace negotiations, the two-state solution, and a political settlement between Israelis and Palestinians. At the operational level,

however, extensive political, military, economic, and diplomatic support for Israel has significantly shaped American behavior. From the perspective of Neoclassical Realism, this divergence can be explained by the interaction between the structural position of the United States as a major global power, Israel's strategic importance in the Middle East, regional security considerations, and domestic political variables. Thus, strategic and security considerations frequently constrain the practical implementation of normative principles expressed in American diplomatic discourse. The European Union occupies an intermediate position between Iran and the United States. At the declaratory level, the EU emphasizes international law, Palestinian self-determination, the establishment of an independent Palestinian state, opposition to Israeli settlement activity, and the two-state solution. It is also a major provider of financial and development assistance to the Palestinian territories. Nevertheless, a considerable gap exists between these normative positions and the Union's operational behavior. Its multilevel institutional structure and the requirement for consensus among member states have generated divergent national positions. Germany and the Czech Republic, for example, have maintained particularly close strategic relations with Israel, whereas countries such as Ireland and Spain have adopted more critical positions toward Israeli policies. These differences have limited the EU's ability to act as a fully coherent foreign-policy actor.

Conclusion: The findings demonstrate that the foreign policies of the United States, the European Union, and the Islamic Republic of Iran toward the Palestinian issue cannot be adequately understood by examining either official discourse or practical behavior in isolation. Neoclassical Realism provides an appropriate framework for explaining these differences because it highlights the interaction between systemic pressures and domestic intervening variables. In the case of the Islamic Republic of Iran, ideological identity, constitutional principles, and leaders' perceptions of the international order have transformed support for Palestine into a relatively stable component of foreign policy, thereby producing substantial convergence between declaratory and operational policies. In the United States, the country's structural position, Israel's strategic importance, and domestic political pressures have contributed to the predominance of strategic considerations over some declared normative principles, resulting in a significant gap between rhetoric and practice. In the European Union, institutional constraints, disagreements among member states, economic interests, and strategic relations with Israel have limited the Union's ability to translate its normative discourse into coherent and effective action. Overall, the study concludes that the degree of convergence between declaratory and operational foreign policy is not determined solely by an actor's structural position in the international system. Rather, it depends on how structural pressures interact with domestic, institutional, ideological, and perceptual variables. Therefore, a comprehensive explanation of the foreign policies of these three actors toward the Palestinian issue requires simultaneous attention to both systemic and domestic levels of analysis.

Keywords: Palestinian Issue, Foreign Policy, United States of America, European Union, Islamic Republic of Iran, Neoclassical Realism, Declaratory and Operational Policy.

E-ISSN: 2717-0551 / University of Mazandaran / Quarterly of Strategic Studies of International Politics

Quarterly of Strategic Studies of International Politics is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

 10.22080/jpir.2026.31272.1545

مطالعه مقایسه‌ای سیاست خارجی اتحادیه اروپا، آمریکا و ج.ا.ایران در قبال مسئله فلسطین (بررسی در سطوح اعلامی و عملکردی)

میثم رضازاده

گروه روابط بین‌الملل، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Email: Meysam.Rezazadeh@iau.ac.ir

ID 0009-0003-6720-2176

رحمت حاجی‌مینه

گروه حقوق، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: Rahmat.Hajimineh@iau.ac.ir

ID 0000-0002-1225-9541

محمد رضا دهشیری

گروه روابط بین‌الملل، دانشکده وزارت خارجه، تهران، ایران.

Email: M.dehshiri@sir.ac.ir

ID 0000-0001-8223-3358

چکیده

مسئله فلسطین یکی از پایدارترین و مناقشه‌برانگیزترین موضوعات سیاست بین‌الملل معاصر است طی دهه‌های گذشته بر معادلات امنیتی خاورمیانه و الگوهای کنش بازیگران اصلی نظام بین‌الملل تأثیر عمیقی گذاشته است. این مقاله در پی آن است که با اتکا به چارچوب نظری واقع‌گرایی نئوکلاسیک و با استفاده از روش تحلیل تطبیقی به این پرسش اصلی پاسخ می‌دهد که چگونه تعامل میان فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل و متغیرهای داخلی موجب شکل‌گیری الگوهای متفاوتی از همکاری یا واگرایی میان سطح اعلامی و سطح عملکردی سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا و جمهوری اسلامی ایران در قبال مسئله فلسطین می‌شود؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در مورد ایالات متحده و تا حدی اتحادیه اروپا، میان مواضع اعلامی - که غالباً بر راه‌حل‌های سیاسی، روندهای صلح و چارچوب‌های حقوق بین‌الملل تأکید دارند - و رفتار عملی آن‌ها در عرصه‌های نهادی و سیاسی شکاف قابل توجهی وجود دارد؛ شکافی که تا حد زیادی ناشی از ملاحظات راهبردی، الزامات امنیتی و جایگاه این بازیگران در ساختار قدرت نظام بین‌الملل است. در مقابل، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال مسئله فلسطین از هم‌راستایی بیشتری میان سطح اعلامی و عملکردی برخوردار است.

کلیدواژه‌ها: مسئله فلسطین، سیاست خارجی، ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا، جمهوری اسلامی ایران، واقع‌گرایی نئوکلاسیک، سیاست اعلامی و عملکردی.

۱. مقدمه

مسأله فلسطین یکی از پایدارترین و درعین حال پیچیده‌ترین منازعات در نظام بین‌الملل معاصر محسوب می‌شود که طی دهه‌های گذشته همواره در مرکز تحولات سیاسی و امنیتی خاورمیانه قرار داشته است. از زمان شکل‌گیری این منازعه در اوایل قرن بیستم و به‌ویژه پس از تأسیس دولت اسرائیل در سال ۱۹۴۸، مسأله فلسطین به یکی از مهم‌ترین موضوعات در دستور کار سیاست خارجی بسیاری از بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای تبدیل شده است. این منازعه تنها یک اختلاف سرزمینی میان دو طرف درگیر نیست؛ بلکه به دلیل ابعاد تاریخی، هویتی، مذهبی و ژئوپلیتیکی خود، به یکی از کانون‌های مهم رقابت قدرت‌ها و مداخلات خارجی در خاورمیانه تبدیل شده است. از این‌رو، بررسی رویکرد و رفتار بازیگران مختلف در قبال این مسأله می‌تواند به درک بهتر پویایی‌های سیاست بین‌الملل و الگوهای شکل‌گیری سیاست خارجی دولت‌ها کمک کند.

در میان بازیگران متعددی که در تحولات مرتبط با مسأله فلسطین نقش‌آفرینی کرده‌اند، ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا و جمهوری اسلامی ایران از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. هر یک از این بازیگران با توجه به جایگاه خود در ساختار نظام بین‌الملل، ظرفیت‌های قدرت، ملاحظات امنیتی و چارچوب‌های هویتی و ایدئولوژیک، رویکردهای متفاوتی در قبال مسأله فلسطین اتخاذ کرده‌اند. این تفاوت‌ها نه تنها در سطح مواضع رسمی و گفتمان‌های دیپلماتیک مشاهده می‌شود، بلکه در سطح رفتار عملی و اقدامات سیاست خارجی نیز قابل مشاهده است. از این‌رو، مطالعه تطبیقی سیاست خارجی این سه بازیگر می‌تواند به درک بهتر الگوهای همگرایی و واگرایی در رویکردهای آن‌ها نسبت به مسأله فلسطین کمک کند.

ایالات متحده آمریکا طی چند دهه گذشته یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین بازیگران در روندهای سیاسی مرتبط با منازعه فلسطین - اسرائیل بوده است. این کشور به‌عنوان یک قدرت بزرگ جهانی و متحد راهبردی اسرائیل، نقش محوری در شکل‌دهی به ابتکارات دیپلماتیک و مذاکرات صلح در خاورمیانه ایفا کرده است. بسیاری از تلاش‌های دیپلماتیک برای حل و فصل این منازعه، از جمله توافقات کمپ‌دیوید و روند صلح اسلو، با نقش فعال ایالات متحده صورت گرفته‌اند. درعین حال، سیاست خارجی آمریکا در قبال مسأله فلسطین همواره موضوع بحث و انتقاد بوده است. از یک سو، مواضع رسمی این کشور بر ضرورت دستیابی به راه حل سیاسی و حمایت از راه حل دو دولت تأکید دارد؛ اما از سوی دیگر، حمایت‌های سیاسی، نظامی

و دیپلماتیک گسترده از اسرائیل در بسیاری از موارد موجب شده است که میان مواضع اعلامی و رفتار عملی این کشور نوعی شکاف مشاهده شود.

اتحادیه اروپا نیز به عنوان یکی از بازیگران مهم در سیاست بین‌الملل، تلاش کرده است نقش فعالی در حمایت از روند صلح خاورمیانه ایفا کند. سیاست رسمی اتحادیه اروپا در قبال مسئله فلسطین عمدتاً بر اصولی همچون حمایت از راه‌حل دو دولت، احترام به حقوق بین‌الملل و مخالفت با شهرک‌سازی‌های اسرائیل استوار بوده است. علاوه بر این، اتحادیه اروپا یکی از بزرگ‌ترین تأمین‌کنندگان کمک‌های مالی و توسعه‌ای به سرزمین‌های فلسطینی محسوب می‌شود و از این طریق تلاش کرده است در تقویت نهادهای سیاسی و اقتصادی فلسطین نقش ایفا کند. با این حال، تأثیرگذاری واقعی اتحادیه اروپا در روند حل و فصل منازعه فلسطین - اسرائیل با محدودیت‌هایی مواجه بوده است. ساختار پیچیده تصمیم‌گیری در این اتحادیه، اختلاف دیدگاه میان کشورهای عضو و همچنین نقش غالب ایالات متحده در مدیریت روندهای سیاسی خاورمیانه از جمله عواملی هستند که دامنه تأثیرگذاری عملی اتحادیه اروپا را محدود کرده‌اند.

در مقابل، جمهوری اسلامی ایران از زمان پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، مسئله فلسطین را به یکی از محورهای مهم سیاست خارجی خود تبدیل کرده است. گفتمان رسمی سیاست خارجی ایران بر حمایت از حقوق مردم فلسطین، مخالفت با اشغال سرزمین‌های فلسطینی و حمایت از جریان‌های مقاومت تأکید دارد. این مواضع در سطح اعلامی در قالب بیانیه‌های رسمی و مواضع دیپلماتیک مطرح شده و در سطح عملکردی نیز در قالب حمایت‌های سیاسی و رسانه‌ای از گروه‌های فلسطینی بروز یافته است. در نتیجه، مسئله فلسطین در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران علاوه بر ابعاد سیاسی و راهبردی، دارای ابعاد هویتی و ایدئولوژیک نیز هست و همین امر به استمرار توجه ایران به این موضوع در طول دهه‌های گذشته کمک کرده است.

با وجود اهمیت نقش این سه بازیگر در تحولات مرتبط با مسئله فلسطین، بررسی ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که بسیاری از مطالعات موجود عمدتاً بر تحلیل سیاست یک بازیگر خاص تمرکز کرده‌اند و کمتر به مقایسه هم‌زمان سیاست خارجی چند بازیگر پرداخته‌اند. افزون بر این، در بخش قابل توجهی از پژوهش‌ها تمایز روشنی میان سطح اعلامی سیاست خارجی و سطح عملکردی سیاست خارجی قائل نشده‌اند. در حالی که در عمل، دولت‌ها ممکن است در سطح گفتمان و مواضع رسمی از اصول و اهدافی خاص حمایت کنند، اما رفتار واقعی آن‌ها در عرصه بین‌المللی به دلایل مختلف

با این مواضع اعلامی تفاوت داشته باشد. از این رو، تحلیل شکاف میان این دو سطح می‌تواند به فهم دقیق‌تر رفتار سیاست خارجی دولت‌ها کمک کند.

بر اساس این، پژوهش حاضر در پی آن است که با اتخاذ رویکردی تطبیقی، سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا و جمهوری اسلامی ایران را در قبال مسئله فلسطین در دو سطح اعلامی و عملکردی مورد بررسی قرار دهد. پرسش اصلی این پژوهش آن است که چگونه تعامل میان فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل و متغیرهای داخلی موجب شکل‌گیری الگوهای متفاوتی از همگرایی یا واگرایی میان سطح اعلامی و سطح عملکردی سیاست خارجی این سه بازیگر می‌شود. برای تحلیل این موضوع، پژوهش حاضر از چارچوب نظری واقع‌گرایی نئوکلاسیک بهره می‌گیرد. این رویکرد نظری تلاش می‌کند میان عوامل ساختاری نظام بین‌الملل و متغیرهای داخلی دولت‌ها پیوند برقرار کند. بر اساس این دیدگاه، توزیع قدرت در نظام بین‌الملل و جایگاه نسبی دولت‌ها یکی از عوامل مهم در شکل‌دهی به جهت‌گیری‌های سیاست خارجی محسوب می‌شود؛ اما این تأثیر به صورت مستقیم و خودکار به رفتار دولت‌ها منتقل نمی‌شود؛ بلکه فشارهای ساختاری از طریق متغیرهای مداخله‌گر داخلی مانند ادراک رهبران، ساختارهای نهادی، ظرفیت‌های دولت و گفتمان‌های ایدئولوژیک فیلتر شده و در نهایت به تصمیمات سیاست خارجی تبدیل می‌شوند. در نتیجه، تحلیل هم‌زمان عوامل ساختاری و داخلی می‌تواند تصویر جامع‌تری از منطق رفتار سیاست خارجی این بازیگران ارائه و به غنای ادبیات پژوهشی در حوزه مطالعات سیاست خارجی و منازعات بین‌المللی کمک کند.

۲. چارچوب نظری: واقع‌گرایی نئوکلاسیک

در میان رویکردهای مختلف واقع‌گرایانه در روابط بین‌الملل، هیچ رویکردی به اندازه نئورئالیسم — که برای دهه‌ها پارادایم غالب در این سنت نظری محسوب می‌شد — مورد نقد و بازاندیشی قرار نگرفته است. نئورئالیسم با تأکید بر تعین ساختاری نظام بین‌الملل و نقش تعیین‌کننده توزیع قدرت، تلاش داشت رفتار دولت‌ها را عمدتاً از طریق ساختار آنارشیک نظام بین‌الملل توضیح دهد. با این حال، بسیاری از پژوهشگران معتقد بودند که پیش‌فرض‌های سخت‌گیرانه این رویکرد در مورد تعین سیستمی، در نهایت قدرت تبیینی آن را برای تحلیل سیاست بین‌الملل محدود می‌کند. در عین حال، برنامه‌های تحقیقاتی رقیب مانند لیبرالیسم و ساخت‌گرایی نیز با تمرکز بیش از حد بر متغیرهای داخلی یا ایده‌ای، با نوعی عدم توازن در تحلیل مواجه بودند

(Smith, 2018: 742). در چنین بستری، رویکرد واقع‌گرایی نئوکلاسیک به‌عنوان تلاشی برای پر کردن این خلأ نظری شکل گرفت.

واقع‌گرایی نئوکلاسیک، درواقع کوششی برای پیوند دادن بینش‌های واقع‌گرایی ساختاری با تحلیل سیاست خارجی است. بحث‌های نظری در میان واقع‌گرایان نئوکلاسیک درباره ماهیت این رویکرد، نه‌تنها به آزمون نظریه در چارچوب سنت واقع‌گرایی محدود نشد، بلکه به توسعه و گسترش آن انجامید. اهمیت این تحول زمانی آشکارتر می‌شود که بدانیم از دهه ۱۹۷۰ تا حدود سال ۲۰۱۰، ادبیات واقع‌گرایی عمدتاً تحت سلطه واقع‌گرایی ساختاری قرار داشت. پس از این دوره، دو مسیر نظری در درون این سنت شکل گرفت: نخست، گرایش واقع‌گرایان نئوکلاسیک به نظریه‌پردازی میان‌برد با هدف تبیین سیاست خارجی دولت‌ها و افزایش قدرت توضیحی نظریه و دوم، تلاش برخی پژوهشگران برای بازخوانی ریشه‌های واقع‌گرایی کلاسیک و سوق‌دادن آن به سوی مسیرهای بازتابی و هنجاری‌تر، به‌گونه‌ای که بتواند به‌عنوان راهنمایی برای سیاست خارجی نیز مورد استفاده قرار گیرد (Meibauer et al., 2021: 284).

جریان اصلی واقع‌گرایی نئوکلاسیک عمدتاً بر مفروضات و بینش‌های نئورئالیسم تکیه دارد و تنها تا حدودی از سنت واقع‌گرایی کلاسیک الهام می‌گیرد. در این چارچوب، آنارشی همچنان به‌عنوان ویژگی بنیادین نظام بین‌الملل در نظر گرفته می‌شود؛ وضعیتی که دولت‌ها را وادار می‌کند برای حفظ بقا و امنیت خود در محیطی فاقد اقتدار مرکزی عمل کنند. باین‌حال، واقع‌گرایی نئوکلاسیک بر این نکته تأکید دارد که آنارشی لزوماً به معنای تعیین کامل رفتار دولت‌ها نیست. درواقع، رهبران دولت‌ها نه‌تنها تحت تأثیر فشارهای نظام بین‌الملل، بلکه تحت تأثیر سیاست داخلی نیز قرار دارند (Rathbun, 2008: 306).

از این منظر، رفتار دولت‌ها در نظام بین‌الملل تنها محصول مستقیم ساختار قدرت نیست؛ بلکه برداشت‌ها و ادراکات رهبران نیز نقش مهمی در تفسیر محیط خارجی ایفا می‌کنند. دولت‌ها در شرایط آنارشی بین‌المللی همواره با عدم قطعیت روبه‌رو هستند و نمی‌توانند به‌طور دقیق تشخیص دهند که امنیت در محیط بین‌المللی تا چه اندازه فراوان یا کم‌یاب است. ازاین‌رو، آن‌ها ناگزیرند شواهد ناقص و گاه متناقض را بر اساس چارچوب‌های ذهنی و ادراکات تصمیم‌گیرندگان تفسیر کنند (Rose, 1998: 152). همین امر سبب می‌شود که واکنش دولت‌ها به فشارهای مشابه نظام بین‌الملل لزوماً یکسان نباشد.

بر همین اساس، پیشگامان واقع‌گرایی نئوکلاسیک این رویکرد را در نقطه تلاقی روابط بین‌الملل و تحلیل سیاست خارجی قرار دادند. این رویکرد با وارد کردن عناصر تحلیل سیاست خارجی — که تا حد زیادی ریشه در سنت واقع‌گرایی کلاسیک دارد — به چارچوب ساختاری نئورئالیسم، توجه به عوامل داخلی مؤثر بر تصمیم‌گیری سیاست خارجی را در دستور کار قرار داد. در نتیجه، بررسی «عواملی در سطح داخلی که بر تصمیم‌گیری سیاست خارجی و تصمیم‌گیرندگان اثر می‌گذارد» به یکی از محورهای اصلی این رویکرد تبدیل شد (Smith, 2018: 742).

اکثر واقع‌گرایان نئوکلاسیک تلاش می‌کنند الگوهای قابل مشاهده رفتار خارجی دولت‌ها را شناسایی کرده و بر اساس آن سیاست خارجی کشورها را توضیح دهند. برای این منظور، آن‌ها از مجموعه‌ای از متغیرهای مداخله‌گر استفاده می‌کنند که فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل را به تصمیمات سیاست خارجی و رفتار عملی دولت‌ها ترجمه می‌کند (Meibauer et al., 2021: 285). به بیان دیگر، این رویکرد نشان می‌دهد که چگونه محرک‌های سیستمی از طریق فیلتر متغیرهای داخلی به سیاست‌های مشخص تبدیل می‌شوند.

در واقع، واقع‌گرایی نئوکلاسیک را می‌توان بسط منطقی نئورئالیسم دانست؛ زیرا ضمن حفظ اهمیت ساختار نظام بین‌الملل، بر نقش عوامل داخلی نیز تأکید می‌کند. در این چارچوب، موقعیت ساختاری دولت در نظام بین‌الملل، سیاست داخلی و مجموعه‌ای از ایده‌ها و ادراکات، به‌طور مشترک در شکل‌دهی به رفتار خارجی دولت‌ها نقش دارند (Rathbun, 2008: 294). از همین رو، بسیاری از پژوهشگران معتقدند که واقع‌گرایی نئوکلاسیک در تلاش است تأثیر متغیرهای داخلی — مانند ساختار دولت، ویژگی‌های نظام سیاسی، شخصیت رهبران، ادراکات تصمیم‌گیرندگان و ایدئولوژی — را با سطح تحلیل نظام بین‌الملل ادغام کند (Rose, 1998; Lobell et al., 2009; Schweller, 2003; Foulon, 2015).

این متغیرهای داخلی می‌توانند دامنه انتخاب‌ها و گزینه‌های سیاست خارجی یک دولت را در یک موقعیت مشخص محدود یا گسترش دهند. به همین دلیل، یکی از پرسش‌های اساسی در این رویکرد آن است که چرا دولتهایی که از نظر قدرت نسبی در موقعیت مشابهی قرار دارند، رفتارهای متفاوتی از خود نشان می‌دهند. همان‌گونه که والتز اشاره می‌کند، نظریه نئورئالیستی سیاست بین‌الملل می‌تواند توضیح دهد که چگونه نیروهای خارجی رفتار دولت‌ها را شکل می‌دهند، اما درباره تأثیر نیروهای

داخلی توضیح چندانی ارائه نمی‌دهد (Waltz, 1996: 57)؛ بنابراین، برای فهم تفاوت در رفتار سیاست خارجی دولت‌ها، باید به ترکیب داخلی آن‌ها توجه کرد. واقع‌گرایی نئوکلاسیک دقیقاً در پاسخ به همین خلأ نظری شکل گرفته است و تلاش می‌کند چارچوبی منسجم برای تبیین سیاست خارجی ارائه دهد. در این چارچوب، پژوهشگران با استفاده از رویکردهای تحلیلی مختلف تلاش می‌کنند تعادل میان متغیرهای «عمومی» و «منحصربه‌فرد» را برقرار کنند (Wohlforth, 2012: 73). درعین حال، این رویکرد همچنان مقدمات ساختاری نئورئالیسم را حفظ می‌کند و ساختار بین‌المللی را نقطه آغاز تحلیل می‌داند، اما در کنار آن به «نقش مداخله‌گر دولت» در ترجمه فشارهای ساختاری به سیاست خارجی نیز توجه می‌کند (Lobell et al., 2009: 4).

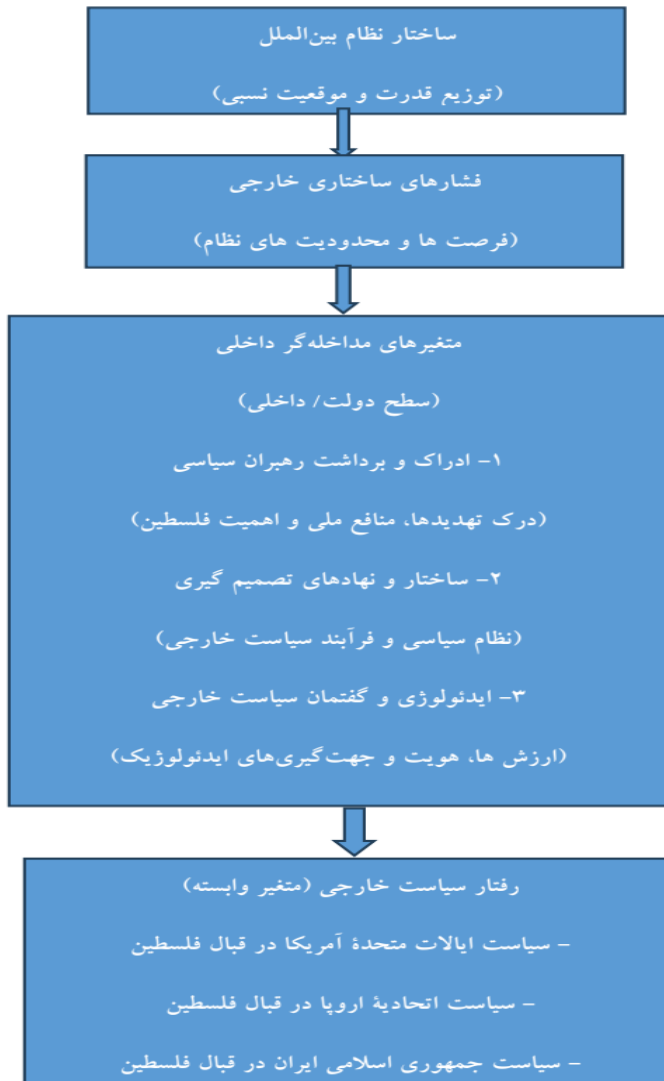
گیدئون رز، به‌عنوان یکی از نظریه‌پردازان اصلی این رویکرد، استدلال می‌کند که واقع‌گرایی نئوکلاسیک با ایجاد پیوند میان متغیرهای مستقل، مداخله‌گر و وابسته در یک زنجیره علی، چارچوبی روشن برای تحلیل سیاست خارجی فراهم می‌کند (Rose, 1998: 167). در این چارچوب، موقعیت قدرت نسبی دولت‌ها در نظام بین‌الملل به‌عنوان متغیر مستقل اصلی در نظر گرفته می‌شود. بااین حال، واقع‌گرایان نئوکلاسیک بر خلاف برخی شاخه‌های دیگر واقع‌گرایی، فرض نمی‌کنند که دولت‌ها صرفاً به دنبال حداکثرسازی قدرت یا امنیت هستند؛ بلکه معتقدند دولت‌ها با تلاش برای کنترل و شکل‌دهی به محیط خارجی خود به عدم قطعیت‌های ناشی از آنارشی بین‌المللی پاسخ می‌دهند (Rose, 1998: 152).

بر اساس این، اهداف و ترجیحات دولت‌ها نقش مهمی در هدایت رفتار خارجی آن‌ها ایفا می‌کند. به عبارت دیگر، دامنه و جاه‌طلبی سیاست خارجی یک کشور در درجه نخست تحت تأثیر جایگاه آن در نظام بین‌الملل و به‌ویژه توانمندی‌های مادی آن قرار دارد. بااین حال، تأثیر این توانمندی‌ها بر سیاست خارجی مستقیم نیست؛ بلکه از طریق متغیرهای مداخله‌گر سطح داخلی — مانند ادراکات تصمیم‌گیرندگان و ساختارهای نهادی دولت — اعمال می‌شود (Rose, 1998: 146-147). ازاین‌رو، برای درک نحوه ترجمه فشارهای ساختاری به سیاست‌های مشخص، بررسی دقیق زمینه داخلی و نهادی که سیاست خارجی در آن شکل می‌گیرد، ضروری است.

در این چارچوب، مفهوم قدرت نیز صرفاً به منابع مادی محدود نمی‌شود؛ بلکه باید در ارتباط با عواملی مانند ناسیونالیسم، روابط دولت و جامعه و توانایی دولت در بسیج منابع داخلی درک شود. واقع‌گرایی نئوکلاسیک همچنین تلاش می‌کند توضیح دهد

که چرا برخی دولت‌ها در سازگاری با محدودیت‌های سیستمی ناکام می‌مانند و چگونه این ناتوانی می‌تواند پیامدهای مهمی برای سیاست خارجی آن‌ها به همراه داشته باشد (Rathbun, 2008: 296).

شکل ۱. مدل تحلیلی پژوهش بر اساس چارچوب واقع‌گرایی نئوکلاسیک

در مجموع، واقع‌گرایی نئوکلاسیک با ترکیب سطح تحلیل نظام بین‌الملل و سطح داخلی دولت، چارچوبی جامع برای تحلیل سیاست خارجی ارائه می‌دهد. این رویکرد

نشان می‌دهد که رفتار خارجی دولت‌ها نتیجه تعامل پیچیده میان فشارهای ساختاری، ادراکات تصمیم‌گیرندگان و ویژگی‌های نهادهی و سیاسی داخلی است. از این‌رو، استفاده از این چارچوب نظری می‌تواند در تحلیل تفاوت میان سیاست‌های اعلامی و عملکردی بازیگران مختلف در قبال مسئله فلسطین، بینش تحلیلی مناسبی فراهم کند.

۳. تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش

۳-۱. رویکرد سه بازیگر ایران، اروپا و ایالات متحده در قبال مسئله فلسطین
در این بخش سیاست خارجی ج.ا.ایران، ایالات متحده و اروپا را هم در سطح داخلی و هم در سطح نهادهی و عملکرد آن‌ها را به‌خصوص در سازمان ملل و هم میدان عملی مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۳-۱-۱. سیاست اعلامی و عملکردی ج.ا.ایران در قبال مسئله فلسطین

مسئله فلسطین از زمان پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ به یکی از مؤلفه‌های محوری سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده است. این موضوع نه تنها در سطح گفتمان رسمی و سیاست اعلامی جایگاهی برجسته یافته، بلکه در سطح عملکردی نیز در قالب مجموعه‌ای از اقدامات سیاسی، دیپلماتیک و راهبردی بروز یافته است. با این حال، برای درک دقیق‌تر الگوی رفتار ایران در قبال مسئله فلسطین، لازم است میان دو سطح سیاست اعلامی و سیاست عملکردی تمایز قائل شد و این سیاست را در چارچوبی تحلیلی بررسی کرد که بتواند نقش هم‌زمان عوامل ساختاری و داخلی را توضیح دهد. در این میان، چارچوب نظری واقع‌گرایی نئوکلاسیک ابزار تحلیلی مناسبی برای تبیین این موضوع فراهم می‌کند؛ زیرا این رویکرد توضیح می‌دهد که فشارهای ناشی از ساختار نظام بین‌الملل از طریق متغیرهای داخلی مانند ادراک رهبران، ایدئولوژی و ساختارهای نهادهی به سیاست خارجی دولت‌ها ترجمه می‌شوند. بر اساس این، سیاست جمهوری اسلامی ایران را در قبال مسئله فلسطین می‌توان حاصل تعامل میان جایگاه ایران در ساختار منطقه‌ای و بین‌المللی از یک سو و مؤلفه‌های هویتی و ایدئولوژیک نظام سیاسی ایران از سوی دیگر دانست.

در سطح سیاست اعلامی، مسئله فلسطین جایگاه مهمی در مبانی هویتی و حقوقی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران دارد. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران علاوه بر تأکید بر اصل نفی سلطه، مسؤولیتی فراتر از مرزهای جغرافیایی برای دولت تعریف کرده است که به حمایت از مستضعفان و مسلمانان تحت ستم در سراسر جهان مربوط می‌شود. در این چارچوب، اصول سوم و ۱۵۴ قانون اساسی بر حمایت از

مستضعفان به عنوان وظیفه‌ای عام و فراگیر تأکید می‌کنند که محدود به مرزهای ملی نیست. اصل ۱۵۴ به صراحت بیان می‌کند که جمهوری اسلامی ایران در عین پرهیز از هرگونه مداخله مستقیم در امور داخلی کشورها، از مبارزات حق طلبانه مستضعفان علیه نظام‌های سلطه‌گر حمایت می‌کند (ابریشمی‌راد، ۱۴۰۱: ۷۰-۶۸). در همین راستا، اصول دیگری از قانون اساسی نیز بر نفی سلطه و مقابله با هرگونه سلطه‌گری تأکید دارند؛ برای نمونه بند «ج» اصل دوم نفی سلطه را یکی از اصول بنیادین نظام معرفی می‌کند و اصل ۱۵۲ آن را از مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران می‌داند (ابریشمی‌راد، ۱۴۰۱: ۶۷). در کنار این اصول، مفهوم حق تعیین سرنوشت نیز در گفتمان سیاست خارجی ایران جایگاه مهمی دارد. این اصل که یکی از قواعد بنیادین و آمره حقوق بین‌الملل محسوب می‌شود، برای کشورهای عضو سازمان ملل الزام‌آور بوده و دارای ابعاد سیاسی، حقوقی، نظامی و اقتصادی است. اهمیت این اصل به‌ویژه برای ملت‌هایی که تحت اشغال یا سلطه بیگانگان قرار دارند برجسته‌تر است (امیری و جلیلود، ۱۴۰۲: ۴). از همین منظر، جمهوری اسلامی ایران مسئله فلسطین را در چارچوب حق تعیین سرنوشت ملت‌ها تحلیل می‌کند و بر این باور است که مردم فلسطین باید بتوانند درباره آینده سیاسی سرزمین خود تصمیم بگیرند.

در گفتمان رسمی جمهوری اسلامی ایران، مسئله فلسطین نه صرفاً یک موضوع منطقه‌ای، بلکه نمادی از تقابل با سلطه، اشغال و بی‌عدالتی در نظام بین‌الملل تلقی می‌شود. چنین برداشتی تا حدی ریشه در جریان‌های فکری و سیاسی پیش از انقلاب نیز دارد. برای نمونه، مصطفی چمران مبارزه فلسطینیان را «آرمانی عادلانه» توصیف می‌کرد و علی شریعتی نیز اسرائیل را نمادی از امپریالیسم غربی و بخشی از ساختارهای جهانی سلطه می‌دانست. این دیدگاه‌ها نشان می‌دهد که مسئله فلسطین در بخشی از گفتمان فکری و سیاسی ایران پیش از انقلاب نیز حضور داشته است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، این رویکرد در سطح رسمی سیاست خارجی تثبیت شد. یکی از نخستین نشانه‌های این تغییر رویکرد، سفر یاسر عرفات، رهبر سازمان آزادی‌بخش فلسطین، به تهران در ۱۸ فوریه ۱۹۷۹ بود که در آن بر همبستگی میان انقلاب اسلامی ایران و مبارزه فلسطینیان تأکید شد. در همان زمان، جمهوری اسلامی ایران به‌طور نمادین کنسولگری اسرائیل در تهران را به سفارت فلسطین تبدیل کرد؛ اقدامی که نشان‌دهنده تغییر اساسی در جهت‌گیری سیاست خارجی ایران و هم‌سویی آن با آرمان فلسطین بود (Akgül, 2024: 320؛ Milani, 2010: 201). همچنین ابتکار «روز جهانی قدس» که در سال ۱۹۷۹ توسط آیت‌الله خمینی مطرح شد، نمونه‌ای از

تلاش ایران برای برجسته‌سازی مسئله فلسطین در سطح بین‌المللی و بسیج افکار عمومی جهان اسلام در حمایت از این مسئله محسوب می‌شود (Abrahamian, 2008: 182).

از منظر واقع‌گرایی نئوکلاسیک، چنین مواضع اعلامی را می‌توان نتیجه تعامل میان هویت ایدئولوژیک نظام سیاسی و ادراک رهبران از ساختار نظام بین‌الملل دانست. بر اساس این رویکرد، رهبران سیاسی نقش مهمی در تفسیر محیط بین‌المللی و تبدیل فشارهای ساختاری به سیاست خارجی دارند (Lobell et al, 2009: 28). در مورد ایران، رهبران جمهوری اسلامی نظام بین‌الملل را عمدتاً ساختاری نابرابر و تحت سلطه قدرت‌های بزرگ تفسیر کرده‌اند که در آن مسئله فلسطین نماد بارزی از بی‌عدالتی جهانی محسوب می‌شود. در نتیجه، حمایت از فلسطین به بخشی از هویت سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده است. در کنار سطح اعلامی، بررسی سیاست عملکردی ایران نیز برای درک کامل این رویکرد اهمیت دارد. در سطح عملی، جمهوری اسلامی ایران طی دهه‌های گذشته تلاش کرده است با استفاده از ابزارهای مختلف سیاسی، دیپلماتیک و راهبردی از جریان‌های فلسطینی حمایت کند. یکی از مهم‌ترین ابعاد این سیاست، حمایت از گروه‌های مقاومت فلسطینی مانند حماس و جهاد اسلامی بوده است. برخی پژوهشگران این حمایت را بخشی از راهبرد منطقه‌ای ایران برای افزایش نفوذ در خاورمیانه و ایجاد نوعی موازنه در برابر اسرائیل و متحدان آن می‌دانند (Byman, 2005: 81).

در همین چارچوب، پس از آغاز روند صلح اعراب و اسرائیل در سال ۱۹۹۱، ایران میزبان «کنفرانس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین» شد که نقطه آغاز شکل‌گیری روابط نزدیک‌تر میان ایران و جنبش حماس به‌شمار می‌رود. از آن زمان تهران حمایت سیاسی، مالی و نظامی خود از این جنبش را افزایش داد. ایران در سال ۲۰۰۱ نیز میزبان دومین کنفرانس حمایت از انتفاضه فلسطین بود و در سال ۲۰۰۹ چهارمین کنفرانس بین‌المللی انتفاضه فلسطین را در تهران برگزار کرد که نمایندگان جناح‌های مختلف فلسطینی در آن حضور داشتند. همچنین ایران در مقاطعی تلاش کرده است میان گروه‌های فلسطینی میانجی‌گری کرده و اختلافات میان آن‌ها را کاهش دهد. حتی در دوره‌ای که بحران سوریه موجب بروز اختلافاتی میان ایران و حماس شد، تهران همچنان بر حفظ روابط با گروه‌های اسلامی فلسطینی تأکید داشت (Akgül, 2024: 320-321). در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی، ایران همچنین مخالفت آشکاری با برخی ابتکارهای سیاسی مرتبط با مسئله فلسطین نشان داده است. برای

مثال، جمهوری اسلامی ایران با توافقات اسلو که میان سازمان آزادی‌بخش فلسطین و اسرائیل منعقد شد مخالفت کرد و آن را مغایر با حقوق اساسی مردم فلسطین دانست (Cingoz, 2025: 864). در سال‌های بعد نیز ایران با روند عادی‌سازی روابط میان اسرائیل و برخی کشورهای عربی، به‌ویژه توافق‌نامه‌های ابراهیم در سال ۲۰۲۰، مخالفت کرده و آن‌ها را اقدامی در جهت تضعیف آرمان فلسطین و بی‌ثبات‌کننده برای منطقه دانست. در همین راستا، رهبر جمهوری اسلامی ایران طرح موسوم به «معامله قرن» که در دوره ریاست‌جمهوری دونالد ترامپ مطرح شد را «حمایتی محکوم به شکست» توصیف کرد و برخی دولت‌های عربی حامی این طرح را مورد انتقاد قرار داد. وی همچنین تأکید کرد که ایران به حمایت از گروه‌های فلسطینی ادامه خواهد داد (Cingoz, 2025: 866).

اظهارات رهبران گروه‌های فلسطینی نیز نشان‌دهنده نقش ایران در حمایت از جریان‌های مقاومت است. برای نمونه، اسماعیل هنیه اعلام کرده است که جمهوری اسلامی ایران همواره از ارائه حمایت مالی و تسلیحاتی به مقاومت فلسطین دریغ نکرده است و یحیی سنوار نیز تأکید کرده است که بدون حمایت ایران امکان تولید هزاران موشک دوربرد برای گروه‌های مقاومت وجود نداشت (Ertan, 2021). علاوه بر این، ایران تلاش کرده است از طریق دیپلماسی چندجانبه مسئله فلسطین را در دستور کار نهادهای بین‌المللی نگه دارد. جمهوری اسلامی ایران در بسیاری از قطعنامه‌های مرتبط با فلسطین در مجمع عمومی سازمان ملل، از جمله قطعنامه‌های مربوط به محکومیت شهرک‌سازی اسرائیل و حمایت از حقوق فلسطینیان، رأی مثبت داده و اغلب در کنار کشورهای جنبش عدم تعهد و بسیاری از کشورهای آسیایی و آفریقایی قرار گرفته است. از مهم‌ترین ابتکارهای ایران در این حوزه می‌توان به طرح ارائه‌شده در سال ۲۰۱۹ اشاره کرد. در این سال جمهوری اسلامی ایران در نامه‌ای به دبیرکل سازمان ملل متحد، طرحی را برای حل مسئله فلسطین ثبت کرد که برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین فلسطین را به‌عنوان راه‌حل اصلی بحران پیشنهاد می‌داد. در این طرح تأکید شده بود که همه فلسطینیان اعم از مسلمان، مسیحی و یهودی و همچنین فرزندان آنان باید در این همه‌پرسی شرکت کنند و این فرآیند باید بر اساس اصول دموکراتیک و اسناد حقوق بشری بین‌المللی برگزار شود (پایگاه اطلاع‌رسانی آیت‌الله خامنه‌ای، ۲۸/۱۱/۱۳۹۸).

در مجموع، بررسی سیاست اعلامی و عملکردی جمهوری اسلامی ایران در قبال مسئله فلسطین نشان می‌دهد که میان این دو سطح در بسیاری از موارد همگرایی

قابل توجهی وجود دارد. برخلاف برخی بازیگران بین‌المللی که میان گفتمان رسمی و رفتار عملی آن‌ها شکاف قابل توجهی مشاهده می‌شود، در مورد ایران سیاست‌های اعلامی و عملکردی در بسیاری از موارد در راستای یکدیگر قرار گرفته‌اند. از منظر واقع‌گرایی نئوکلاسیک، این همگرایی را می‌توان نتیجه نقش پررنگ متغیرهای داخلی مانند ایدئولوژی انقلاب اسلامی، اصول قانون اساسی و ادراک رهبران از نظم بین‌الملل دانست. این متغیرها موجب شده‌اند که مسئله فلسطین به بخشی از هویت سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران تبدیل شود (Sick, 2003: 307). باین‌حال، حتی در مورد ایران نیز سیاست خارجی کاملاً مستقل از ملاحظات ساختاری نیست. واقع‌گرایی نئوکلاسیک تأکید می‌کند که دولت‌ها همواره در چارچوب محدودیت‌های نظام بین‌الملل عمل می‌کنند و نمی‌توانند صرفاً بر اساس ترجیحات ایدئولوژیک تصمیم‌گیری کنند (Schweller, 2003: 347؛ Wohlforth, 2012: 39). در مورد ایران نیز تحولات ژئوپلیتیکی خاورمیانه، رقابت‌های منطقه‌ای و روابط با قدرت‌های بزرگ بر نحوه اجرای سیاست حمایت از فلسطین تأثیرگذار بوده است؛ بنابراین، سیاست جمهوری اسلامی ایران را در قبال مسئله فلسطین می‌توان نمونه‌ای از تعامل میان فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل و متغیرهای داخلی دانست؛ تعاملی که در چارچوب واقع‌گرایی نئوکلاسیک به شکل‌گیری الگویی نسبتاً همگرا میان سیاست اعلامی و سیاست عملکردی این کشور انجامیده است.

۲-۱-۳. سیاست اعلامی و عملکردی ایالات متحده در قبال مسئله فلسطین

سیاست ایالات متحده آمریکا در قبال مسئله فلسطین یکی از مهم‌ترین ابعاد سیاست خاورمیانه‌ای این کشور به‌شمار می‌رود. از زمان شکل‌گیری دولت اسرائیل در سال ۱۹۴۸، ایالات متحده به‌تدریج به اصلی‌ترین حامی سیاسی، نظامی و دیپلماتیک اسرائیل تبدیل شده است. باین‌حال، سیاست آمریکا در قبال مسئله فلسطین همواره دارای دو سطح متمایز بوده است: از یک سو در سطح اعلامی، واشنگتن بر اصولی همچون حمایت از صلح، حقوق بشر و راه‌حل دو دولتی تأکید کرده است؛ اما از سوی دیگر در سطح عملکردی، اقدامات عملی این کشور غالباً در جهت حمایت از اسرائیل و حفظ برتری راهبردی آن در منطقه بوده است. در سطح اعلامی، ایالات متحده همواره خود را به‌عنوان مدافع اصول حقوق بشر و صلح بین‌المللی معرفی کرده است. این کشور نقش مهمی در تدوین اعلامیه جهانی حقوق بشر در سال ۱۹۴۸ ایفا کرده و در گفتمان رسمی سیاست خارجی خود بر اصولی مانند حق تعیین سرنوشت، منع تبعیض و حمایت از حقوق بنیادین انسان‌ها تأکید داشته است. افزون بر این، نظریه

«صلح دموکراتیک» که در بسیاری از محافل سیاست‌گذاری آمریکایی مورد توجه قرار گرفته، مبنایی نظری برای ترویج صلح و دموکراسی در نظام بین‌الملل محسوب می‌شود. نهادهای پژوهشی و سیاست‌گذاری مانند مؤسسه بروکینگز، شورای روابط خارجی و بنیاد کارنگی نیز در تولید این گفتمان نقش داشته‌اند و ایالات متحده را به‌عنوان بازیگری معرفی کرده‌اند که در پی تقویت نظم مبتنی بر حقوق بشر و صلح است (Alavi & Haider, 2025: 47).

باین‌حال، بسیاری از پژوهشگران معتقدند که اجرای اصول حقوق بشر در سیاست خارجی آمریکا اغلب به‌صورت گزینشی صورت می‌گیرد و در مواردی منافع ملی بر اصول هنجاری تقدم پیدا می‌کند. فورسایت در این زمینه استدلال می‌کند که سیاست حقوق بشری ایالات متحده در بسیاری از موارد با نوعی دوگانگی همراه بوده است؛ به این معنا که واشنگتن از یک سو رژیم‌های اقتدارگرا را به دلیل نقض حقوق بشر مورد انتقاد قرار می‌دهد، اما از سوی دیگر از برخی متحدان خود - از جمله اسرائیل - حتی در شرایطی که سیاست‌های آنان مورد انتقاد نهادهای بین‌المللی قرار دارد، حمایت می‌کند. والت نیز در کتاب «جهنم نیت نیک» به این نکته اشاره می‌کند که سیاست خارجی آمریکا در حوزه حقوق بشر اغلب ابزاری برای پیشبرد اهداف راهبردی محسوب می‌شود و نه یک اصل جهان‌شمول و ثابت (Alavi & Haider, 2025: 48). این تناقض به‌ویژه در سیاست ایالات متحده در قبال مسئله فلسطین به‌وضوح قابل مشاهده است. در سطح اعلامی سیاست خاورمیانه‌ای، ایالات متحده همواره خود را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین میانجی‌های روند صلح عربی - اسرائیلی معرفی کرده است. از دهه ۱۹۷۰ به بعد، دولت‌های مختلف آمریکا در تلاش برای پیشبرد مذاکرات صلح میان اسرائیل و بازیگران عربی نقش فعالی ایفا کرده‌اند. توافق کمپ دیوید در سال ۱۹۷۸ میان مصر و اسرائیل، کنفرانس مادرید در سال ۱۹۹۱ و توافقات اسلو در سال ۱۹۹۳ از مهم‌ترین نمونه‌های نقش‌آفرینی دیپلماتیک ایالات متحده در این زمینه هستند (Quandt, 2005: 312). در گفتمان رسمی واشنگتن، حل مناقشه فلسطین معمولاً در قالب راهکار «دو دولت برای دو ملت» تعریف شده است؛ راهکاری که بر ایجاد یک دولت مستقل فلسطینی در کنار اسرائیل تأکید دارد و از نظر بسیاری از سیاست‌گذاران آمریکایی بهترین گزینه برای تأمین هم‌زمان امنیت اسرائیل و حقوق ملی فلسطینیان محسوب می‌شود (Kurtzer & Lasensky, 2008: 45). با وجود این، بررسی سیاست عملی ایالات متحده نشان می‌دهد که این کشور در بسیاری از موارد رویکردی متفاوت از مواضع اعلامی خود اتخاذ کرده است. یکی از نخستین نشانه‌های این رویکرد را می‌توان در

نحوه مواجهه آمریکا با مسئله فلسطین در سال‌های نخست پس از تأسیس اسرائیل مشاهده کرد. ایالات متحده نخستین کشوری بود که دولت تازه تأسیس اسرائیل را در سال ۱۹۴۸ به رسمیت شناخت و از آن زمان به بعد به مهم‌ترین حامی سیاسی و امنیتی این کشور تبدیل شد. اگرچه میان دو کشور پیمان دفاعی رسمی مشابه پیمان‌های آمریکا با اعضای ناتو وجود ندارد، اما اسرائیل در فهرست «متحدهان اصلی غیرناتو» قرار گرفته و دسترسی گسترده‌ای به فناوری‌ها و تجهیزات پیشرفته نظامی ایالات متحده دارد (Masters & Merrow, 2025).

در همین چارچوب، سیاست آمریکا در قبال فلسطینیان نیز برای مدت طولانی بیشتر در قالب مسئله پناهندگان تعریف شده است تا مسئله یک ملت دارای حق تعیین سرنوشت. در اسناد سیاست خارجی آمریکا، به‌ویژه در دوره ریاست جمهوری ریچارد نیکسون، فلسطینیان عمدتاً به‌عنوان جمعیتی آواره توصیف می‌شدند و کمتر به‌عنوان یک واحد سیاسی دارای حق تشکیل دولت مستقل مورد توجه قرار می‌گرفتند. پس از شکل‌گیری سازمان آزادی‌بخش فلسطین به‌عنوان نماینده رسمی فلسطینیان نیز واشنگتن رویکردی انتقادی نسبت به این سازمان اتخاذ کرد و آن را مانعی در مسیر صلح دانست؛ رویکردی که با محدودسازی فعالیت‌های این سازمان در ایالات متحده همراه شد (داوری، ۱۴۰۳: ۱۱-۱۰). در سطح دیپلماتیک، حمایت آمریکا از اسرائیل به‌ویژه در استفاده از حق وتو در شورای امنیت سازمان ملل متحد قابل مشاهده است. از دهه ۱۹۸۰ به بعد، ایالات متحده بارها از حق وتوی خود برای جلوگیری از تصویب قطعنامه‌هایی که سیاست‌های اسرائیل را محکوم می‌کردند، استفاده کرده است. تنها استثنای مهم در این روند به سال ۲۰۱۶ بازمی‌گردد که دولت باراک اوباما در برابر قطعنامه ۲۳۳۴ شورای امنیت که شهرک‌سازی‌های اسرائیل در سرزمین‌های اشغالی را محکوم می‌کرد، رأی ممتنع داد (داوری، ۱۴۰۳: ۱۰). به‌طور کلی تا سال ۲۰۲۳ ایالات متحده بیش از سی بار از حق وتوی خود برای جلوگیری از اقدامات شورای امنیت علیه اسرائیل استفاده کرده است (صالحی و محسنی، ۱۴۰۳: ۱۵۱-۱۵۲).

نمونه دیگری از این حمایت را می‌توان در رأی‌گیری‌های مجمع عمومی سازمان ملل در جریان جنگ غزه مشاهده کرد. در اکتبر ۲۰۲۳ مجمع عمومی سازمان ملل قطعنامه‌ای را برای آتش‌بس فوری بشردوستانه در غزه تصویب کرد که با ۱۲۰ رأی موافق به تصویب رسید، اما ایالات متحده و اسرائیل از جمله کشورهایی بودند که به این قطعنامه رأی منفی دادند. در قطعنامه‌های مشابه بعدی نیز واشنگتن موضع مشابهی اتخاذ کرد (صالحی و محسنی، ۱۴۰۳: ۱۵۴). چنین اقداماتی از دید بسیاری

از تحلیلگران موجب تضعیف اعتبار قواعد حقوق بین الملل و محدودشدن امکان پیگیری حقوق فلسطینیان در نهادهای بین المللی شده است.

در سطح نظامی و اقتصادی نیز حمایت آمریکا از اسرائیل بسیار گسترده بوده است. اسرائیل بزرگترین دریافت کننده تجمعی کمک های خارجی ایالات متحده از سال ۱۹۴۶ تاکنون محسوب می شود. در سال ۲۰۱۶، دو کشور تفاهم نامه ای ده ساله امضا کردند که بر اساس آن ایالات متحده متعهد شد از سال مالی ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۸ مجموعاً ۳۸ میلیارد دلار کمک نظامی در اختیار اسرائیل قرار دهد (Alavi & Haider, 2025: 50). افزون بر این، پس از آغاز جنگ اسرائیل و حماس در ۷ اکتبر ۲۰۲۳، ایالات متحده بسته های کمک نظامی جدیدی را تصویب کرد که ارزش آن ها دست کم ۱۶.۳ میلیارد دلار برآورد شده است. بر اساس گزارش ها، از زمان آغاز این جنگ بیش از نود هزار تن سلاح و تجهیزات نظامی توسط صدها هواپیمای ترابری و کشتی به اسرائیل ارسال شده است (Masters & Merrow, 2025).

در دوره ریاست جمهوری دونالد ترامپ نیز سیاست آمریکا در قبال مسئله فلسطین دچار تغییرات قابل توجهی شد. دولت ترامپ در سال ۲۰۱۷ تصمیم گرفت سفارت ایالات متحده را از تل آویو به اورشلیم منتقل کند و این شهر را به عنوان پایتخت اسرائیل به رسمیت بشناسد. علاوه بر این، ایالات متحده در سال ۲۰۱۹ حاکمیت اسرائیل بر بلندی های جولان را به رسمیت شناخت و دفتر کنسولی مربوط به امور فلسطینیان را تعطیل کرد. دولت ترامپ همچنین سیاست چند دهه ای آمریکا در خصوص غیرقانونی بودن شهرک سازی های اسرائیل را تغییر داد و اعلام کرد که این شهرک ها ذاتاً مغایر حقوق بین الملل نیستند (Akgül-Açıkmeşe & Özel, 2024: 62-63). دولت جو بایدن نیز با وجود برخی انتقادات لفظی، بسیاری از این تصمیمات را لغو نکرد و همچنان از اعمال فشار جدی بر اسرائیل خودداری کرده است.

علاوه بر حمایت های نظامی و دیپلماتیک، همکاری های فناوری میان اسرائیل و شرکت های بزرگ آمریکایی نیز به یکی از ابعاد مهم این روابط تبدیل شده است. گزارشگر ویژه سازمان ملل در امور حقوق بشر فلسطین در سال ۲۰۲۵ به بررسی نقش شرکت های فناوری آمریکایی در توسعه زیرساخت های نظارتی و امنیتی اسرائیل پرداخت. بر اساس این گزارش، شرکت هایی مانند مایکروسافت، آمازون، گوگل، آیبی ام و شرکت های امنیت سایبری در توسعه سامانه های داده، هوش مصنوعی و زیرساخت های ابری مشارکت داشته اند که در حوزه های نظامی و امنیتی مورد استفاده

قرار می‌گیرند. به عنوان مثال، پروژه «نیمباس» که توسط گوگل و آمازون اجرا می‌شود، زیرساخت‌های ابری پیشرفته‌ای برای دولت اسرائیل فراهم می‌کند و امکان پردازش و تحلیل گسترده داده‌ها را افزایش می‌دهد. گزارش مذکور تأکید می‌کند که این همکاری‌ها به تقویت ظرفیت نظارتی و کنترلی اسرائیل در سرزمین‌های اشغالی کمک کرده و این مناطق را به محیطی برای آزمایش فناوری‌های نظامی و امنیتی تبدیل کرده است (Albanese, 2025).

از منظر واقع‌گرایی نئوکلاسیک، این الگوی دوگانه در سیاست آمریکا را می‌توان نتیجه تعامل میان فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل و متغیرهای داخلی دانست. در سطح ساختاری، اسرائیل به عنوان یکی از مهم‌ترین متحدان ایالات متحده در خاورمیانه شناخته می‌شود و از دید بسیاری از سیاست‌گذاران آمریکایی نقشی کلیدی در حفظ توازن قوا و پیشبرد منافع راهبردی آمریکا در منطقه ایفا می‌کند (Walt, 1987: 21). در سطح داخلی نیز عواملی همچون نقش گروه‌های فشار، ملاحظات انتخاباتی، پیوندهای ایدئولوژیک و برداشت‌های هویتی سیاست‌گذاران آمریکایی در شکل‌گیری سیاست واشنگتن نسبت به اسرائیل و فلسطین تأثیرگذار بوده‌اند (Mearsheimer & Snyder, 2015: 214; Walt, 2007: 5).

در مجموع، بررسی سیاست اعلامی و عملکردی ایالات متحده در قبال مسئله فلسطین نشان می‌دهد که میان این دو سطح شکاف قابل توجهی وجود دارد. در حالی که در سطح اعلامی، آمریکا بر اصولی مانند صلح، حقوق بشر و راه حل دو دولتی تأکید می‌کند، در سطح عملکردی اقدامات این کشور غالباً در جهت حمایت از اسرائیل و حفظ برتری راهبردی آن در منطقه بوده است. چارچوب واقع‌گرایی نئوکلاسیک نشان می‌دهد که این شکاف نه صرفاً نتیجه انتخاب‌های فردی رهبران، بلکه حاصل تعامل پیچیده میان ساختار نظام بین‌الملل و متغیرهای داخلی سیاست آمریکا است.

۳-۱-۳. سیاست اعلامی و عملکردی اتحادیه اروپا در قبال مسئله فلسطین

سیاست اتحادیه اروپا در قبال مسئله فلسطین یکی از ابعاد مهم سیاست خارجی این بازیگر در خاورمیانه به شمار می‌رود. اتحادیه اروپا در گفتمان رسمی خود همواره بر حمایت از حقوق بین‌الملل، چندجانبه‌گرایی و حل و فصل مسالمت‌آمیز منازعات تأکید دارد. با این حال، همانند بسیاری از بازیگران بین‌المللی، سیاست اروپا در قبال مسئله فلسطین نیز دارای دو سطح متمایز اعلامی و عملکردی است. در سطح اعلامی، اتحادیه اروپا از تشکیل دولت مستقل فلسطین، پایان اشغالگری و اجرای راه حل دو دولتی حمایت می‌کند، اما در سطح عملکردی، محدودیت‌های ساختاری نظام بین‌الملل،

وابستگی‌های راهبردی به ایالات متحده، منافع اقتصادی و اختلافات داخلی میان کشورهای عضو موجب شده است که اقدامات عملی اروپا در بسیاری از موارد با مواضع اعلامی آن فاصله داشته باشد. چارچوب نظری واقع‌گرایی نئوکلاسیک امکان مناسبی برای تبیین این شکاف فراهم می‌کند؛ زیرا این رویکرد نشان می‌دهد که چگونه فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل از طریق متغیرهای داخلی - مانند ساختار نهادی، منافع اقتصادی، ادراک رهبران و فشار افکار عمومی - به سیاست خارجی دولت‌ها ترجمه می‌شوند.

در سطح اعلامی، اتحادیه اروپا خود را به‌عنوان یکی از مدافعان اصلی حقوق بین‌الملل و نظم مبتنی بر قواعد معرفی کرده است. از منظر رسمی، مسئله فلسطین باید در چارچوب اصول حقوق بین‌الملل، قطعنامه‌های سازمان ملل متحد و اصل حق تعیین سرنوشت ملت‌ها حل‌وفصل شود. اعلامیه ونیز در سال ۱۹۸۰ یکی از نخستین اسناد مهم اروپایی بود که در آن جامعه اقتصادی اروپا بر ضرورت به رسمیت شناختن حقوق مشروع فلسطینیان، ازجمله حق تعیین سرنوشت، تأکید کرد (Smith, 2004: 134). در ادامه این روند، کشورهای اروپایی از اواخر دهه ۱۹۹۰ راه‌حل دو دولتی را به‌عنوان چارچوب اصلی حل مناقشه پذیرفتند و در بیانیه‌های رسمی خود بر ضرورت تشکیل دولت مستقل فلسطین در کنار اسرائیل تأکید کردند (Vignoli et al., 2025: 3).

افزون بر این، اتحادیه اروپا از دهه ۱۹۹۰ به یکی از مهم‌ترین حامیان مالی فلسطینیان تبدیل شده است. پس از توافقات اسلو (۱۹۹۳-۱۹۹۹)، اتحادیه اروپا و کشورهای عضو آن منابع مالی و فنی قابل توجهی را برای ایجاد نهادهای حکومتی در فلسطین اختصاص دادند. هدف از این سیاست، تقویت ظرفیت‌های اداری و نهادی فلسطینیان و آماده‌سازی زمینه‌های شکل‌گیری یک دولت مستقل بود. این کمک‌ها شامل برنامه‌های توسعه اقتصادی، حمایت از زیرساخت‌های اداری و حتی آموزش نیروهای امنیتی فلسطینی بوده است (Delreux, 2014: 256 & Keukeleire; Ezzamouri, 2025: 7). از منظر رسمی، چنین اقداماتی نشان می‌دهد که اتحادیه اروپا در سطح اعلامی و نهادی در پی ایجاد شرایط لازم برای تحقق راه‌حل دو دولتی بوده است.

بااین‌حال، بررسی سیاست عملکردی اروپا نشان می‌دهد که میان گفتمان هنجاری و اقدامات عملی آن شکاف قابل توجهی وجود دارد. یکی از مهم‌ترین عوامل در این زمینه ساختار چندسطحی اتحادیه اروپا و اختلاف دیدگاه میان کشورهای عضو است.

برخلاف دولت‌های ملی، سیاست خارجی اتحادیه اروپا نیازمند اجماع میان اعضاست و همین امر موجب شده است که کشورهای اروپایی در بسیاری از موارد مواضع متفاوتی در قبال مناقشه اسرائیل و فلسطین اتخاذ کنند. برای مثال، برخی کشورهای اروپایی مانند آلمان و جمهوری چک روابط نزدیک و راهبردی با اسرائیل دارند. آلمان اسرائیل را شریک استراتژیک خود می‌داند که این امر تا حد زیادی ریشه در مسئولیت تاریخی این کشور پس از جنگ جهانی دوم و تعهد آن به امنیت اسرائیل دارد. از همین رو، اگرچه آلمان در بسیاری از موارد با مواضع رسمی اتحادیه اروپا هم‌سو است، اما همواره بر حق اسرائیل برای دفاع از خود تأکید کرده و روابط دوجانبه گسترده‌ای را حتی در دوره‌های تنش منطقه‌ای حفظ کرده است. جمهوری چک نیز به‌طور سنتی یکی از حامیان اصلی اسرائیل در اروپا بوده و در برخی موارد حتی از اجماع اتحادیه اروپا فاصله گرفته است؛ موضوعی که در آرای این کشور در سازمان ملل در سال‌های ۲۰۱۲، ۲۰۱۷ و ۲۰۲۳ به‌وضوح مشاهده می‌شود (Vignoli et al., 2025: 2).

در مقابل، برخی کشورهای اروپایی مانند ایرلند و اسپانیا مواضع انتقادی‌تری نسبت به سیاست‌های اسرائیل اتخاذ کرده‌اند و در بسیاری از موارد هم‌سویی بیشتری با آرمان فلسطین نشان داده‌اند. برای نمونه، سوئد در سال ۲۰۱۴ نخستین کشور عضو اتحادیه اروپا بود که به‌طور یک‌جانبه دولت فلسطین را به رسمیت شناخت. در ادامه این روند، ایرلند، اسلونی و اسپانیا در سال ۲۰۲۴ کشور فلسطین را به رسمیت شناختند و در سال ۲۰۲۵ نیز کشورهایی مانند بلژیک، فرانسه، لوکزامبورگ، مالت، پرتغال و بریتانیا اقدام مشابهی انجام دادند. این تحولات نشان‌دهنده نبود اجماع کامل میان کشورهای اروپایی در نحوه مواجهه با مسئله فلسطین است؛ موضوعی که در الگوهای رأی‌گیری آن‌ها در سازمان ملل نیز قابل مشاهده است، جایی که کشورهای اروپایی اغلب نتوانسته‌اند به‌عنوان یک بلوک منسجم عمل کنند (Vignoli et al., 2025: 3-4).

علاوه بر اختلافات سیاسی، منافع اقتصادی و راهبردی نیز نقش مهمی در شکل‌دهی به رفتار کشورهای اروپایی ایفا می‌کند. اسرائیل یکی از مهم‌ترین شرکای اقتصادی و فناوری اتحادیه اروپا در منطقه خاورمیانه است. روابط اقتصادی میان دو طرف سابقه‌ای طولانی دارد؛ به‌گونه‌ای که اسرائیل از نخستین کشورهای بود که در سال ۱۹۶۴ توافق‌نامه اقتصادی با جامعه اقتصادی اروپا امضا کرد. در سال ۱۹۷۵ نیز توافق‌نامه‌ای برای ایجاد منطقه آزاد تجاری در بخش صنعتی منعقد شد و در چارچوب مشارکت یورو - مدیترانه، توافق همکاری میان اتحادیه اروپا و اسرائیل در سال ۲۰۰۰

لازم‌الاجرا شد. این توافق‌نامه همچنان چارچوب حقوقی اصلی روابط اقتصادی دو طرف را تشکیل می‌دهد (Fernández-Molina & Bouris, 2024: 5). با وجود موضع رسمی اتحادیه اروپا مبنی بر عدم به رسمیت شناختن حاکمیت اسرائیل بر سرزمین‌های اشغالی، برخی از ابهامات حقوقی در این توافق‌نامه‌ها موجب شده است که شرکت‌ها و نهادهای اسرائیلی فعال در شهرک‌های کرانه باختری نیز از مزایای اقتصادی همکاری با اروپا بهره‌مند شوند. در واکنش به انتقادات نهادهای مدنی، اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۳ دستورالعمل‌هایی صادر کرد که بر اساس آن نهادهای مستقر در شهرک‌های اسرائیلی از دریافت بودجه اتحادیه اروپا محروم شدند (Vignoli et al., 2025: 3).

همچنین در سال ۲۰۱۵ کمیسیون اروپا تصمیم گرفت محصولات تولید شده در شهرک‌های اسرائیلی با برچسب مشخصی وارد بازار اروپا شوند تا مصرف‌کنندگان درباره منشأ واقعی این کالاها آگاه باشند (Fernández-Molina, & Bouris, 2024: 7-8). باین‌حال، شواهد نشان می‌دهد که در عمل این سیاست‌ها به‌طور کامل اجرا نشده‌اند. برای مثال گزارش‌ها حاکی از آن است که کالاهایی همچنان از بنادر اروپایی به شهرک‌های اسرائیلی ارسال می‌شوند. داده‌های صادراتی ایتالیا در سال ۲۰۲۵ نشان داد که چندین محموله تجاری مستقیماً به شهرک‌های اسرائیلی ارسال شده‌اند؛ موضوعی که با رأی دیوان بین‌المللی دادگستری در سال ۲۰۲۴ مبنی بر ضرورت جلوگیری از روابط اقتصادی که به تداوم وضعیت غیرقانونی در سرزمین‌های اشغالی کمک می‌کند، در تضاد است (Aljazeera, 9 Feb 2026).

بعد دیگر سیاست عملکردی اروپا در قبال مسئله فلسطین به همکاری‌های نظامی و تسلیحاتی با اسرائیل مربوط می‌شود. کشورهای اروپایی نقش مهمی در تقویت توان نظامی اسرائیل دارند. آلمان پس از ایالات متحده دومین تأمین‌کننده بزرگ تسلیحات اسرائیل به‌شمار می‌رود و بین سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ مجوز صادرات تسلیحات به ارزش حدود ۰.۸۸ میلیارد یورو صادر کرده است. این رقم تقریباً نیمی از صادرات تسلیحاتی اتحادیه اروپا به اسرائیل در این دوره را تشکیل می‌دهد. در سال ۲۰۲۳ نیز صادرات تسلیحات آلمان به اسرائیل به‌طور چشم‌گیری افزایش یافت و از ۳۲.۳ میلیون یورو به ۳۲۶.۵ میلیون یورو رسید. علاوه بر آلمان، کشورهایی مانند فرانسه، ایتالیا، رومانی، جمهوری چک و اسپانیا نیز در میان صادرکنندگان مهم تسلیحات به اسرائیل قرار دارند (Ni Bhriain & Akkerman, 2024: 8-9). همچنین گزارش‌ها نشان می‌دهد که بخشی از مالیات شهروندان اروپایی به‌صورت غیرمستقیم صرف حمایت از شرکت‌های تسلیحاتی می‌شود که اسرائیل را مسلح می‌کنند. بر اساس تحقیقات

مؤسسه فراملی، حدود ۴۲۶ میلیون یورو از بودجه عمومی اروپا به شرکت‌هایی اختصاص یافته است که در تولید یا انتقال تجهیزات نظامی به اسرائیل نقش دارند. شرکت‌هایی مانند راین‌متال، نامو، لئوناردو، رولز رویس و بی‌ای‌ای سیستمز از جمله شرکت‌هایی هستند که از این منابع مالی بهره‌مند شده‌اند (Aljazeera, 6 Jul 2024). افزون بر این، همکاری‌های فناورانه و نظامی اروپا با اسرائیل در پروژه‌هایی مانند برنامه جنگنده اف-۳۵ نیز نشان‌دهنده پیوندهای عمیق صنعتی و امنیتی میان دو طرف است (Albanese, 2025). در کنار این عوامل، وابستگی‌های اقتصادی کشورهای اروپایی به جهان عرب نیز در شکل‌گیری سیاست آن‌ها نسبت به مسئله فلسطین تأثیرگذار بوده است. پژوهش‌ها نشان می‌دهد کشورهای که وابستگی تجاری بیشتری به کشورهای عربی دارند، معمولاً تمایل بیشتری به حمایت از کاهش تنش و حل مناقشه دارند؛ زیرا بی‌ثباتی منطقه می‌تواند پیامدهای اقتصادی گسترده‌ای از جمله افزایش قیمت انرژی، اختلال در مسیرهای تجاری و افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل به همراه داشته باشد. برای نمونه، کاهش بیش از ۵۰ درصدی تردد دریایی از کانال سوئز در اواخر سال ۲۰۲۴ نشان داد که بی‌ثباتی منطقه تا چه اندازه می‌تواند بر اقتصاد کشورهای اروپایی تأثیر بگذارد (Abd al-Hay, 2025: 11).

در مجموع، بررسی سیاست اعلامی و عملکردی اتحادیه اروپا در قبال مسئله فلسطین نشان می‌دهد که میان این دو سطح شکاف قابل توجهی وجود دارد. درحالی‌که اروپا در سطح گفتمانی بر حمایت از حقوق بین‌الملل، راه‌حل دو دولتی و حق تعیین سرنوشت فلسطینیان تأکید می‌کند، در سطح عملی روابط اقتصادی، همکاری‌های امنیتی و ملاحظات ژئوپلیتیکی موجب شده است که اقدامات آن اغلب محتاطانه و محدود باقی بماند. از منظر واقع‌گرایی نئوکلاسیک، این وضعیت نتیجه تعامل میان فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل - از جمله نقش ایالات متحده و ملاحظات امنیتی منطقه‌ای - و متغیرهای داخلی مانند اختلافات میان کشورهای عضو، منافع اقتصادی و فشار افکار عمومی است. در نتیجه، سیاست اروپا در قبال مسئله فلسطین را می‌توان نوعی راهبرد دوگانه دانست که در آن گفتمان هنجاری و صلح‌طلبانه با رفتار عملی مبتنی بر ملاحظات قدرت، منافع اقتصادی و محاسبات راهبردی درهم آمیخته است.

۳-۲. تحلیل تطبیقی سیاست جمهوری اسلامی ایران، ایالات متحده و اتحادیه اروپا در قبال مسئله فلسطین

برای درک دقیق‌تر الگوهای رفتاری بازیگران خارجی در قبال مسئله فلسطین، مقایسه تطبیقی سیاست سه بازیگر مهم نظام بین‌الملل، یعنی جمهوری اسلامی ایران، ایالات متحده آمریکا و اتحادیه اروپا اهمیت ویژه‌ای دارد. هر یک از این بازیگران از منظر تاریخی، سیاسی و راهبردی نقش قابل توجهی در تحولات مربوط به مناقشه فلسطین ایفا کرده‌اند. با این حال، سیاست‌های آن‌ها نه تنها از نظر جهت‌گیری، بلکه از نظر میزان همگرایی میان سیاست اعلامی و عملکردی نیز تفاوت‌های قابل توجهی دارد. چارچوب نظری واقع‌گرایی نئوکلاسیک امکان مناسبی برای تحلیل این تفاوت‌ها فراهم می‌کند؛ زیرا این رویکرد بر تعامل میان فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل و متغیرهای داخلی در شکل‌گیری سیاست خارجی دولت‌ها تأکید می‌کند. بر اساس این، سیاست هر یک از این بازیگران در قبال مسئله فلسطین را می‌توان نتیجه نحوه فیلترشدن فشارهای ساختاری از طریق متغیرهای داخلی خاص هر بازیگر دانست.

در سطح اعلامی، هر سه بازیگر به نوعی به مسئله فلسطین توجه نشان داده‌اند، اما ماهیت این توجه متفاوت بوده است. جمهوری اسلامی ایران از زمان پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ مسئله فلسطین را به‌عنوان یکی از اصول محوری سیاست خارجی خود مطرح کرده است. در گفتمان رسمی جمهوری اسلامی، حمایت از مردم فلسطین بخشی از تعهد ایدئولوژیک نظام به حمایت از مستضعفان و مقابله با سلطه تلقی می‌شود. این رویکرد در قانون اساسی جمهوری اسلامی نیز منعکس شده و در اقدامات نمادینی مانند تبدیل سفارت اسرائیل در تهران به سفارت فلسطین و اعلام روز جهانی قدس نیز نمود یافته است.

در مقابل، ایالات متحده آمریکا در سطح گفتمانی خود را حامی صلح در خاورمیانه معرفی کرده و به‌طور رسمی از راه‌حل دو دولتی و مذاکرات میان طرفین برای حل مناقشه حمایت کرده است. اتحادیه اروپا نیز در بیانیه‌های رسمی خود بر ضرورت رعایت حقوق بین‌الملل، پایان اشغال سرزمین‌های فلسطینی و تشکیل دولت مستقل فلسطین در کنار اسرائیل تأکید کرده است؛ بنابراین در سطح گفتمانی، هر سه بازیگر به نوعی بر اهمیت حل مناقشه تأکید دارند، اما مبانی هنجاری و اهداف اعلامی آن‌ها با یکدیگر متفاوت است. با این حال، بررسی سیاست عملکردی این بازیگران نشان می‌دهد که میزان همگرایی میان گفتار و کردار در هر یک از آن‌ها متفاوت است. در

مورد جمهوری اسلامی ایران، سطح قابل توجهی از همگرایی میان سیاست اعلامی و عملکردی مشاهده می‌شود. ایران در عمل نیز تلاش کرده است حمایت خود از مسئله فلسطین را از طریق ابزارهای مختلف سیاسی، دیپلماتیک و در برخی موارد نظامی دنبال کند. حمایت از گروه‌های مقاومت فلسطینی مانند حماس و جهاد اسلامی، مخالفت با توافق‌هایی نظیر توافق اسلو و طرح‌هایی مانند معامله قرن و همچنین حمایت از قطعنامه‌های مرتبط با حقوق فلسطینیان در مجامع بین‌المللی از جمله اقدامات عملی ایران در این زمینه محسوب می‌شود. این اقدامات نشان می‌دهد که سیاست عملی جمهوری اسلامی تا حد زیادی با گفتمان اعلامی آن در خصوص حمایت از فلسطین هم‌سو بوده است.

در مقابل، در مورد ایالات متحده آمریکا شکاف قابل توجهی میان سیاست اعلامی و عملکردی مشاهده می‌شود. اگرچه واشنگتن در سطح رسمی از صلح و مذاکرات حمایت می‌کند، اما در عمل یکی از اصلی‌ترین حامیان اسرائیل در نظام بین‌الملل محسوب می‌شود. ایالات متحده طی دهه‌های گذشته کمک‌های مالی و نظامی گسترده‌ای در اختیار اسرائیل قرار داده و همکاری‌های راهبردی عمیقی با این کشور برقرار کرده است. علاوه بر این، استفاده مکرر آمریکا از حق وتو در شورای امنیت سازمان ملل برای جلوگیری از تصویب قطعنامه‌های انتقادی علیه اسرائیل نیز نشان‌دهنده حمایت قاطع واشنگتن از این کشور است. اقداماتی مانند به رسمیت شناختن اورشلیم به عنوان پایتخت اسرائیل در دوره ریاست جمهوری دونالد ترامپ نیز نمونه‌ای از سیاست‌هایی است که فاصله میان گفتمان اعلامی آمریکا را درباره بی‌طرفی در روند صلح و سیاست عملی آن آشکار می‌کند.

در مورد اتحادیه اروپا نیز نوعی شکاف میان سطح اعلامی و عملکردی مشاهده می‌شود، هرچند ماهیت این شکاف با مورد ایالات متحده متفاوت است. اتحادیه اروپا در گفتمان رسمی خود مواضعی نسبتاً انتقادی‌تر نسبت به سیاست‌های اسرائیل اتخاذ کرده و بارها شهرک‌سازی‌های اسرائیل در سرزمین‌های اشغالی را نقض حقوق بین‌الملل دانسته است. علاوه بر این، اتحادیه اروپا یکی از بزرگ‌ترین حامیان مالی فلسطینیان و تشکیلات خودگردان فلسطین محسوب می‌شود و کمک‌های قابل توجهی در حوزه‌های توسعه‌ای و بشردوستانه به فلسطینیان ارائه داده است. با این حال، در سطح عملی، اتحادیه اروپا در بسیاری از موارد از اتخاذ اقدامات قاطع علیه اسرائیل خودداری کرده است. روابط اقتصادی، تجاری و علمی گسترده میان اتحادیه اروپا و اسرائیل و همچنین وجود اختلافات میان کشورهای عضو درباره نحوه برخورد با این

مناقشه موجب شده است که سیاست عملی اروپا در بسیاری از موارد محتاطانه و محدود باقی بماند.

برای توضیح این تفاوت‌ها، چارچوب واقع‌گرایی نئوکلاسیک نقش مهمی ایفا می‌کند. این رویکرد بر این فرض استوار است که سیاست خارجی دولتی نتیجه تعامل میان ساختار نظام بین‌الملل و متغیرهای داخلی است. در مورد جمهوری اسلامی ایران، متغیرهای داخلی مانند ایدئولوژی انقلاب اسلامی، هویت ضدسلطه و برداشت رهبران از نظام بین‌الملل نقش مهمی در شکل‌گیری سیاست خارجی این کشور ایفا کرده‌اند. این عوامل داخلی باعث شده‌اند که حمایت از فلسطین نه صرفاً به‌عنوان یک موضوع سیاست خارجی، بلکه به‌عنوان بخشی از هویت سیاسی و ایدئولوژیک نظام تلقی شود. در نتیجه، سیاست عملی ایران نیز تا حد زیادی در راستای این گفتمان ایدئولوژیک شکل گرفته است. در مورد ایالات متحده، علاوه بر ملاحظات ساختاری ناشی از جایگاه این کشور به‌عنوان قدرت برتر نظام بین‌الملل، متغیرهای داخلی نقش مهمی در شکل‌گیری سیاست واشنگتن در قبال اسرائیل و فلسطین داشته‌اند. نقش گروه‌های لابی طرفدار اسرائیل، ملاحظات انتخاباتی و پیوندهای فرهنگی و سیاسی میان دو کشور از جمله عواملی هستند که در بسیاری از موارد سیاست خارجی آمریکا را در جهت حمایت از اسرائیل سوق داده‌اند. این عوامل داخلی در تعامل با ملاحظات راهبردی، مانند اهمیت اسرائیل به‌عنوان متحد کلیدی آمریکا در خاورمیانه، موجب شده‌اند که سیاست عملی ایالات متحده اغلب در راستای تقویت موقعیت اسرائیل باشد. در مورد اتحادیه اروپا نیز متغیرهای داخلی و نهادی نقش مهمی در شکل‌گیری سیاست این بازیگر ایفا می‌کنند.

اتحادیه اروپا برخلاف ایران و ایالات متحده یک دولت واحد نیست؛ بلکه مجموعه‌ای از کشورهای مستقل با منافع، دیدگاه‌ها و اولویت‌های متفاوت است. در نتیجه، شکل‌گیری سیاست خارجی مشترک در این اتحادیه نیازمند توافق و اجماع میان کشورهای عضو است. این ویژگی نهادی موجب شده است که در موضوعات حساس مانند مناقشه فلسطین و اسرائیل، دستیابی به سیاستی منسجم و قاطع دشوار باشد. اختلاف دیدگاه میان برخی کشورهای عضو که مواضع نزدیک‌تری به اسرائیل دارند و کشورهایی که مواضع انتقادی‌تری اتخاذ می‌کنند، در بسیاری از موارد مانع از اتخاذ تصمیمات قاطع در سطح اتحادیه شده است.

مقایسه تطبیقی این سه بازیگر نشان می‌دهد که میزان شکاف میان سیاست اعلامی و عملکردی در آن‌ها متفاوت است. در جمهوری اسلامی ایران، همگرایی نسبتاً

بیشتری میان این دو سطح مشاهده می‌شود و سیاست عملی تا حد زیادی با گفتمان رسمی حمایت از فلسطین هماهنگ است. در مقابل، در ایالات متحده شکاف قابل توجهی میان گفتمان اعلامی درباره صلح و بی‌طرفی و سیاست عملی حمایت از اسرائیل وجود دارد. در مورد اتحادیه اروپا نیز اگرچه این شکاف وجود دارد، اما بیشتر ناشی از محدودیت‌های نهادی و اختلافات داخلی است تا تعهد راهبردی آشکار به یکی از طرفین مناقشه.

در نهایت، این مقایسه نشان می‌دهد که سیاست خارجی بازیگران در قبال مسئله فلسطین صرفاً نتیجه فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل نیست؛ بلکه به‌طور قابل توجهی تحت تأثیر متغیرهای داخلی و ویژگی‌های نهادی هر بازیگر قرار دارد. چارچوب واقع‌گرایی نئوکلاسیک با تأکید بر همین تعامل میان سطح ساختاری و سطح داخلی، امکان درک عمیق‌تر تفاوت‌ها و شباهت‌های موجود در سیاست‌های این سه بازیگر را فراهم می‌کند. از این منظر، سیاست جمهوری اسلامی ایران بیشتر تحت تأثیر متغیرهای ایدئولوژیک و هویتی داخلی شکل گرفته است؛ درحالی‌که سیاست ایالات متحده عمدتاً مبتنی بر ترکیبی از ملاحظات راهبردی ساختاری و عوامل داخلی سیاسی است. در مقابل، سیاست اتحادیه اروپا نتیجه تعامل میان هنجارهای اعلامی، منافع اقتصادی و محدودیت‌های نهادی ناشی از ساختار چندملیتی این اتحادیه است. این تفاوت‌ها نشان می‌دهد که چگونه بازیگران مختلف در مواجهه با یک مسئله واحد در نظام بین‌الملل می‌توانند الگوهای متفاوتی از سیاست خارجی را دنبال کنند.

جدول ۱. جدول تطبیقی رویکرد جمهوری اسلامی ایران، ایالات متحده آمریکا و

اتحادیه اروپا در قبال مسئله فلسطین

شاخص مقایسه	جمهوری اسلامی ایران	ایالات متحده آمریکا	اتحادیه اروپا
سیاست اعلامی	حمایت از آرمان فلسطین، دفاع از حق تعیین سرنوشت فلسطینیان، مخالفت با موجودیت و سیاست‌های اسرائیل	حمایت از صلح، مذاکرات مستقیم و راه‌حل دو دولتی	حمایت از حقوق بین‌الملل، راه‌حل دو دولتی و تشکیل دولت مستقل فلسطین
سیاست عملکردی	حمایت سیاسی، مالی و در مواردی نظامی از گروه‌های مقاومت فلسطینی؛ مخالفت با توافقی‌هایی مانند اسلو و معامله قرن	حمایت گسترده نظامی، اقتصادی و دیپلماتیک از اسرائیل؛ استفاده از حق وتو در شورای امنیت؛ همکاری راهبردی با اسرائیل	کمک مالی گسترده به فلسطینیان؛ انتقاد از شهرک‌سازی‌ها؛ اما حفظ روابط اقتصادی و علمی گسترده با اسرائیل

میزان شکاف میان سیاست اعلامی و عملکردی	کم؛ همگرایی نسبتاً بالا میان گفتار و عمل	زیاد؛ فاصله قابل توجه میان گفتار و عمل و حمایت عملی از اسرائیل	متوسط؛ شکاف ناشی از محدودیت‌های نهادی و اختلافات داخلی
عوامل ساختاری مؤثر	تقابل با نظم منطقه‌ای مورد حمایت غرب و رقابت با اسرائیل در معادلات منطقه‌ای	نقش هژمونیک آمریکا در نظام بین‌الملل و اتحاد راهبردی با اسرائیل	جایگاه ثانویه در روند صلح و وابستگی نسبی امنیتی به آمریکا
متغیرهای داخلی مؤثر	ایدئولوژی انقلاب اسلامی، اصول قانون اساسی، هویت ضدسلطه	نفوذ لابی‌های طرفدار اسرائیل، ملاحظات انتخاباتی، پیوندهای سیاسی و فرهنگی با اسرائیل	ساختار چندملیتی اتحادیه، نیاز به اجماع میان اعضا، اختلاف دیدگاه کشورهای عضو
نوع ابزارهای سیاست خارجی	ایدئولوژیک، دیپلماتیک و حمایتی از گروه‌های مقاومت	دیپلماتیک، نظامی، اقتصادی و حمایت امنیتی از اسرائیل	دیپلماتیک، اقتصادی و کمک‌های توسعه‌ای به فلسطینیان
منطق غالب سیاست خارجی	هویت - ایدئولوژیک با عناصر ژئوپلیتیکی	راهبردی - امنیتی با تأثیر عوامل داخلی	هنجاری - نهادی همراه با ملاحظات اقتصادی

۴. نتیجه‌گیری

بررسی سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران، ایالات متحده آمریکا و اتحادیه اروپا در قبال مسأله فلسطین نشان می‌دهد که این مناقشه نه تنها یکی از پیچیده‌ترین بحران‌های سیاسی در نظام بین‌الملل معاصر است، بلکه به صحنه‌ای برای بروز رویکردهای متفاوت سیاست خارجی بازیگران مهم جهانی نیز تبدیل شده است. تحلیل تطبیقی این سه بازیگر نشان می‌دهد که اگرچه هر یک در سطح اعلامی مواضعی درباره حل و فصل این مناقشه و حمایت از حقوق فلسطینیان مطرح کرده‌اند، اما در سطح عملکردی الگوهای متفاوتی از رفتار را دنبال کرده‌اند. چارچوب نظری واقع‌گرایی نئوکلاسیک با تأکید بر تعامل میان فشارهای ساختاری نظام بین‌الملل و متغیرهای داخلی دولت‌ها، امکان تبیین این تفاوت‌ها را فراهم می‌کند.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در میان سه بازیگر مورد بررسی، جمهوری اسلامی ایران بیشترین میزان همگرایی میان سیاست اعلامی و عملکردی را در قبال مسأله فلسطین نشان داده است. حمایت از آرمان فلسطین در گفتمان رسمی جمهوری اسلامی نه تنها یک موضع سیاسی، بلکه بخشی از هویت ایدئولوژیک و اصول سیاست خارجی این کشور محسوب می‌شود. این رویکرد در اسناد رسمی، مواضع رهبران

سیاسی و اقدامات عملی ایران در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی بازتاب یافته است. حمایت از گروه‌های مقاومت فلسطینی، مخالفت با طرح‌ها و توافقی‌هایی که از دید ایران حقوق اساسی فلسطینیان را نادیده می‌گیرد و تلاش برای طرح مسئله فلسطین در مجامع بین‌المللی نشان‌دهنده آن است که سیاست عملی ایران تا حد زیادی با گفتمان اعلامی آن هم‌سو بوده است. در چارچوب واقع‌گرایی نئوکلاسیک، این همگرایی را می‌توان نتیجه تأثیر قوی متغیرهای داخلی، به‌ویژه ایدئولوژی انقلاب اسلامی و هویت ضدسلطه در سیاست خارجی ایران دانست. در مقابل، بررسی سیاست ایالات متحده آمریکا نشان‌دهنده وجود شکاف قابل توجهی میان سطح اعلامی و عملکردی است.

اگرچه ایالات متحده در گفتمان رسمی خود از صلح، مذاکرات و راه‌حل دو دولتی حمایت می‌کند، اما در عمل یکی از مهم‌ترین حامیان سیاسی، نظامی و اقتصادی اسرائیل به‌شمار می‌رود. کمک‌های گسترده نظامی، حمایت دیپلماتیک در نهادهای بین‌المللی و استفاده مکرر از حق وتو در شورای امنیت برای جلوگیری از تصویب قطعنامه‌های انتقادی علیه اسرائیل از جمله شواهد این رویکرد است. از منظر واقع‌گرایی نئوکلاسیک، این شکاف را می‌توان حاصل ترکیب عوامل ساختاری و داخلی دانست؛ به‌گونه‌ای که اهمیت راهبردی اسرائیل برای منافع آمریکا در خاورمیانه در کنار نقش عوامل داخلی مانند لابی‌های سیاسی، ملاحظات انتخاباتی و پیوندهای فرهنگی و سیاسی میان دو کشور، سیاست عملی واشنگتن را شکل داده است.

در مورد اتحادیه اروپا نیز نوعی شکاف میان مواضع اعلامی و عملکردی مشاهده می‌شود، اما ماهیت این شکاف با مورد ایالات متحده متفاوت است. اتحادیه اروپا در گفتمان رسمی خود بر اصول حقوق بین‌الملل، مخالفت با شهرک‌سازی‌های اسرائیل و ضرورت تشکیل دولت مستقل فلسطین تأکید می‌کند و در عین حال یکی از مهم‌ترین حامیان مالی فلسطینیان در حوزه‌های بشردوستانه و توسعه‌ای به‌شمار می‌رود. با این حال، در سطح عملی این اتحادیه اغلب از اتخاذ اقدامات قاطع علیه اسرائیل خودداری کرده است. علت اصلی این وضعیت را می‌توان در ساختار نهادی اتحادیه اروپا جست‌وجو کرد؛ زیرا اختلاف دیدگاه میان کشورهای عضو و نیاز به اجماع در تصمیم‌گیری‌های سیاست خارجی موجب شده است که سیاست مشترک اروپا در قبال این مناقشه در بسیاری از موارد محتاطانه و محدود باقی بماند.

در مجموع، مقایسه تطبیقی این سه بازیگر نشان می‌دهد که سیاست خارجی آن‌ها در قبال مسئله فلسطین نتیجه تعامل پیچیده‌ای میان عوامل ساختاری و متغیرهای داخلی است. در حالی که سیاست جمهوری اسلامی ایران بیشتر تحت تأثیر عوامل

هویتی و ایدئولوژیک داخلی شکل گرفته است، سیاست ایالات متحده آمریکا ترکیبی از ملاحظات راهبردی است که فشارهای داخلی سیاسی را منعکس می‌کند. در مقابل، سیاست اتحادیه اروپا بیش از هر چیز تحت تأثیر محدودیت‌های نهادی و اختلافات درون‌سازمانی قرار دارد. از این منظر، چارچوب واقع‌گرایی نئوکلاسیک به‌خوبی نشان می‌دهد که چگونه ادراک رهبران، ساختارهای سیاسی داخلی و ویژگی‌های نهادی می‌توانند نحوه واکنش بازیگران مختلف را به یک مسئله واحد در نظام بین‌الملل شکل دهند. در نتیجه، فهم سیاست این بازیگران در قبال مسئله فلسطین بدون توجه هم‌زمان به عوامل ساختاری و داخلی امکان‌پذیر نخواهد بود.

فهرست منابع

الف- فارسی

- ابریشمی راد، محمدامین (۱۴۰۱)، «الزامات سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر قانون اساسی و موازین بین‌المللی»، فصل‌نامه دانش حقوق عمومی، شماره ۳۷، صص ۵۹-۸۲.
- امیری، مصطفی و محمدشهاب جلیوند (۱۴۰۲)، «حق تعیین سرنوشت از منظر تکلیف سیاسی با نگاهی به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»، فصل‌نامه رهیافت انقلاب اسلامی، شماره ۶۵، صص ۱۸-۳.
- پایگاه اطلاع‌رسانی آیت الله سیدعلی خامنه‌ای، (۱۳۹۸/۱۱/۲۸)، متن کامل «طرح برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین فلسطین»، قابل دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/others-report?id=44834>
- داوری، نوح (۱۴۰۳)، «تأثیر سیاست خارجی خاورمیانه‌ای ترامپ بر ادراک افول آمریکا در مسئله فلسطین»، پژوهش‌نامه ایرانی روابط بین‌الملل، شماره ۳، صص ۲۰-۲.
- صالحی، جواد و حسین محسنی (۱۴۰۳)، «واکاوی عملکرد سازمان ملل متحد در جنگ فلسطین و رژیم صهیونیستی؛ غلبه قدرت یا حقوق»، فصل‌نامه بحران پژوهی جهان اسلام، دوره ۱۱، شماره ۴، صص ۱۶۲-۱۴۲.

ب- انگلیسی

- abd al-hay, walid (2025), The Correlation Between “Organic and Mechanical Solidarity” and UN Voting on the Two-State Solution. Al-

Zaytouna Centre for Studies & Consultations.
<https://eng.alzaytouna.net/2025/11/03/academic-paper-the-correlation-between-organic-and-inorganic-> .

- Abrahamian, E. (2008). *A History of Modern Iran*. Cambridge University Press.
- Akgül, Nazife Selcen Pinar (2024), *Iran's Sacred Duty: Advocating Palestine in the Face of National Identity Challenges*. İran Çalışmaları Dergisi, v ol: 8, No: 2, pp. 309-333.
- Akgül-Açıkmеше, simon., & Özel, soli (2024) *EU Policy towards the Israel-Palestine Conflict: The Limitations of Mitigation Strategies*, *The International Spectator*, 2024, VOL. 59, NO. 1, 59–78, <https://doi.org/10.1080/03932729.2024.2309664>.
- Akkerman, Mark & Ní Bhriain ,Niamh (2024), *Partners in crime EU complicity in Israel's genocide in Gaza*, Published by the Transnational Institute with a contribution from Stop Wapenhandel, Amsterdam.
- Alavi, Zaid Mustafa., Haider,sana., (2025). *Human Rights and Geopolitical Narratives: The U.S. Discourse on the Israel-Palestine Conflict*, *Journal of discourse review* , Volume-1, Issue-1.
- Albanese, Feranchesco(16 july 2025), *From the economy of occupation to the economy of genocide: Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967*. United Nations Human Rights Council, 59th session, Available at : <https://britainpalestineproject.org/author/brianbrivati050766/>.
- Aljazeera (9 feb 2026), *Shipping giant MSC facilitates trade from Israeli settlements through EU*, Available at: <https://www.aljazeera.com/news/2026/2/9/shipping-giant-msc-facilitates-trade-from-israeli-settlements-through-eu>.
- Aljazeera(6 jul,2024),*The EU's support for Israel makes it complicit in genocide*, Available at: <https://www-aljazeera.com.cdn.ampproject.org/v/s/www.aljazeera.com/amp/opinions/2024/7/6/the-eus->.
- Bouris, D., & Fernández-Molina, I (2024), *The international norm–practice relationship, contested states, and the EU's territorial (un) differentiation toward Palestine and Western Sahara*, *Global Studies Quarterly*, 4(2), ksae041.
- Byman, D. (2005). *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*. Cambridge University Press.
- Cingoz, Murat. (2025). *Iran's Palestinian Policy after Hamas' 7 October Attack*. *MANAS Journal of Social Studies*14(2), 1-13.
- Ertan, B. K. (2021), *İran-Hamas Ekonomik İlişkileri [İRAM]* , Retrieved from :<https://www.iramcenter.org/iran-hamas-ekonomik-iliskileri-633>.
- Ezzamouri, Akram(2025), *Democracy and Security in EU Foreign Policy Practices in Palestine*, SHapedem-EU Publications.
- Foulon, Michiel. (2015). *Neoclassical Realism: Challengers and Bridging Identities*. *International Studies Review* 17.
- Keukeleire, S., & Delreux, T. (2014). *The foreign policy of the European Union* (2nd ed.). London: Palgrave Macmillan.

- Kurtzer, Daniel C., & Scott B. Lasensky. (2008). *Negotiating Arab-Israeli Peace: American Leadership in the Middle East*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.
- Lobell, Steven E et al (2009). *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy*, New York: Cambridge University Press.
- Masters, Jonathan., & Merrow, Will (2025, October 7), U.S. aid to Israel in four charts. Council on Foreign Relations, Available at: <https://www.cfr.org/article/us-aid-israel-four-charts>.
- Mearsheimer, John J., & Stephen M. Walt. (2007). *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Meibauer, Gustav et al (2021). Forum: Rethinking Neoclassical Realism at Theory's End, *International Studies Review* 23.
- Milani, M. (2010). *The Making of Iran's Islamic Revolution*. Westview Press.
- Quandt, William B. (2005). *Peace Process: American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict since 1967* (3rd ed.). Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Rathbun, Brian. (2008). A Rose by Any Other Name: Neoclassical Realism as the Logical and Necessary Extension of Structural Realism. *Security Studies* 17.
- Rose, Gideon. (1998). Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy, *World Politics* 51 (1).
- Schweller, Randall L (2003). The Progressiveness of Neoclassical Realism, In *Progress in International Relations Theory : Appraising the Field*, Massachusetts: M.I.T Press.
- Sick, G. (2003). *Iran: Confronting Terrorism*. Washington Quarterly.
- Smith, K. E. (2004). *European Union foreign policy in a changing world*. Cambridge: Polity Press.
- Smith, Nicholas Ross. (2018). Can Neoclassical Realism Become a Genuine Theory of International Relations?, *The Journal of Politics* 80,(۷) .
- Snyder, Jack. (2015). *Religion and International Relations Theory*. New York: Columbia University Press.
- Vignoli, Valerio, et al (2025), Who cares: Why the Israeli–Palestinian conflict matters (more) to some EU member stats, *JCMS: Journal of Common Market Studies*.
- Walt, Stephen M. (1987). *The Origins of Alliances*. Ithaca: Cornell University Press.
- Waltz, Kenneth (1996). International Politics Is Not Foreign Policy. *Security Studies* 6 (1).
- Wohlforth, W. (2012). Realism and Foreign Policy. In *The Oxford Handbook of International Relations*.
- Wohlforth, William C. (2012). *Realizmi Dhe Politika E Jashtme*, Tiranë: UET Press.